

DRAUGAS

LITHUANIAN WORLD-WIDE NEWS

ANTRADIENIS – TUESDAY, KOVO – MARCH 29 2016 • Vol. CVII Nr. 37 Kaina 1 dol.

PERIODICALS

NEWSPAPER – DO NOT DELAY – Date Mailed 03-28-2016

Per Velykas – rūpestis dėl pabėgėlių

Per velykinį palaiminimą „Urbi et orbi“ („Miestui ir pasauliui“) popiežius Pranciškus pasmerkė nesugebančiuosius padėti migrantams. Pontifikas taip pat pasmerkė terorizmą kaip „aklą ir žiaurų smurtą“.

Popiežius velykinį palaiminimą paskelbė tūkstančiams pilgrimų, susirinkusių Šv. Petro aikštėje Vatikane, kur kaip niekad anksčiau sustiprintas saugumas. „Prisikėlusio Kristaus Velykų rytą skelbiama žinia mus kviečia nepamiršti vyrų ir moterų, ieškančių geresnio rytojaus, ir ypač tų minių migrantų ir pabėgėlių, bėgančių nuo karo, alkio, skurdo ir socialinės neteisybės“, – Velykų sekmadienį sakė popiežius.

Romos Katalikų Bažnyčios vadovas tęsė primindamas, kad „pernelyg dažnai šie mūsų broliai ir seserys savo kelyje sutinka mirtį arba būna atstumiami tų, kurie galėtų jiems suteikti užuovėją ir pagalbą“. Popiežius taip pat paragino tikinčiuosius terorizmo blogiui įveikti naudotis „meilės ginklais“.

Savo palaiminime pontifikas kalbėjo apie pastarąsias atakas Belgijoje, Turkijoje, Nigerijoje, Čade, Kamerūne, Dramblio Kaulo Krante ir Irake.

„Šią Velykų šventę prisikėlęs Jėzus Kristus tesuartina mus su nukentėjusiais nuo terorizmo, to aklo ir brutalaus smurto, dėl kurio ir toliau liejamas kraujas įvairiausiose pasaulio šalyse“, – sakė popiežius Pranciškus.

Kiek anksčiau, Velyknakčio pamoksle, popiežius Pranciškus stengėsi įkvėpti vilties po teroru paženklintos savaitės Europoje ir ragino krikščionis nepasiduoti baimei bei pesimizmui. Jis ragino „neleisti tamsai ir baimei išblaškyti ir užimti mūsų širdis“. Velyknakčio Mišių metu popiežius taip pat tradiciškai pakrikštijo 12 suaugusiųjų iš Kinijos, Pietų Korėjos ir kitų pasaulio šalių. – 2 psl.

Velykinis popiežiaus palaiminimas.

EPA-ELTA nuotr.

ŠIAME NUMERYJE:

Nugalėti ligą gyvenimu – 5 psl.

Miestas, į kurį svajoji sugrįžti – 7 psl.

DRAUGAS

Mano laikraštis nuolatinis, patikimas, mus rišantis.

Iškart po Velykų – svarbus vizitas

Lietuvos Respublikos prezidentė Dalia Grybauskaitė sveikindama visus šv. Velykų proga, linkėjo, kad jos būtų šviesios ir įkvepiančios. „Velykos ateina pas kiekvieną – su prisikėlimo žinia ir padaršiniu: ‘Nebijokite’. Priimkite ją atviromis širdimis ir tikėjimu, kad mūsų viltys ir lūkesčiai būtinai išsipildys. Taip, kaip tikėjo mūsų tėvai ir seneliai pačiais sunkiausiais laikais. Nebijokime ateities, patys kurkime naują gyvenimą ir visada pasiūlykime nugalincia gėrio jėga. Apdovanokime vieni kitus nuoširdumu ir gerumu. Tegul nuo jo bus šviesiau Jūsų namuose ir visoje Lietuvoje“, – sakoma Prezidentės sveikinime. – 7 psl.

Prezidentė D. Grybauskaitė: „Nebijokime ateities“.

Roberto Dačkaus nuotr.

Žmogus – tai siela, turinti kūną – Vydūnas

Evangelijoje yra pasakojimas (Lk 24,13–35), kaip du Jėzaus mokiniai keliavo su prisikėlusiu Mokytoju ir kurį laiką Jėzaus neatpažino, bet klausant Bendrakeleivio žodžių jų širdys buvo pilnos džiaugsmo. Panašų džiaugsmą išgyveno Marija Magdalieta, kai prisikėlęs Jėzus ištarė jos vardą: „Marija!“ (Jn 20,16). Džiaugsmu virpėjo Galilėjos ežero žvejų širdys, kai jie prie laužo gaudė kiekvieną prisikėlusiojo Jėzaus žodį. Ir mūsų širdys yra kupinos džiaugsmo, kai švenčiame Jėzaus prisikėlimą.

Švęsdami Velykas, mes švenčiame Jėzaus pergalę prieš nuodėmę; drauge švenčiame ir mums padovanotą būsimąjį prisikėlimą. Dėl to šv. Velykos yra sklidinios džiaugsmo, – mes, tikintieji į Jėzų Kristų, esame Prisikėlimo vaikai.

Švęsdami Velykas, mes atnaujiname pasiryžimą eiti per gyvenimą drauge su prisikėlusiuoju Kristumi. Būtų labai liūdna, jei iškilmingai paminėję Velykas po jų užmirštume savo krikščioniškąją tapatybę ir gyventume taip, tarsi prisikėlęs Kristus per Krikštą nebūtų ištaręs mūsų vardo.

Eiti su prisikėlusiuoju Jėzumi reiškia priimti Jo žodžius ir juos padaryti savo gyvenimo tikrove.

Kelionė su Prisikėlusiuoju

ARKIVYSK. EMERITAS
SIGITAS TAMKEVIČIUS

Pirmas ir esminis reikalavimas – tai aiškus apsisprendimas už tiesą, teisingumą bei meilę ir bekompromisus nusistatymas prieš visokios rūšies status, kurių apstu šių dienų pasaulyje. Jei trūktų tokio apsisprendimo, mes nebūtume ištikimi Jėzaus bendrakeleiviai ir tik vaidintume esą Jo sekėjai.

Sekti paskui prisikėlusįjį Jėzų – tai aiškiai suvokti, kad ne kartą reikės prisiimti ir kryžiaus dalį. Kas šito bijotų, negalėtų būti ištikimas Jėzaus draugas. Geriausi Jėzaus draugai, nors pradžioje bijoję Jo kryžiaus, vėliau drąsiai sekė paskui Jėzų net iki kankinystės. Tokie buvo Petras, Jokūbas ir kiti apaštalai.

Eiti per gyvenimą su Kristumi – tai visas viltis sudėti ne į savo gabumus, išsimokslinimą ar užimamas reikšmingas pareigas, bet visiškai pasivesti

Jėzaus vadovavimui. Neįmanoma sekti paskui Kristų ir save laikyti pasaulio centru. Tas centras yra mirtį nugalėjęs Kristus.

Sekti paskui Prisikėlusįjį – tai būti nepalaužiamu optimistu. Jei žmogaus gyvenimo dangumi plaukia tik tamsūs neviltingos debesis ir horizonte jis nemato šviesos, tuomet dar nesutiko prisikėlusiojo Kristaus. Pažinusieji Jėzų teigė gyvenimą bei viltį net kryžiaus akivaizdoje. Net mirties artumoje jie likdavo ramūs, nes žinojo, į kieno rankas atiduoda savo sielą.

Tikėti į prisikėlusįjį Jėzų – tai prisiimti atsakomybę už Bažnyčios ir Tėvynės dabartį bei ateitį ir į kiekvieną žmogų žvelgti kaip į brolių ir jo neišnaudoti savo interesams, bet jam pasitarnauti, kai jis būna silpnas ar kenčia.

Prisikėlęs Kristus ieškojo išsigandusiųjų ir išsibėgijusiųjų ir visus juos apglėbė savo gailestingąja meile. Magdalietai paliepė nešti mokiniams prisikėlimo žinią, abejojančiam Tomui leido paliesti savo žaizdas, o Petruį pavedė vadovauti Bažnyčiai: „Ganyk mano avis!“ (Jn 21, 17).

Šv. Velykų proga džiaugsmingai sveikinkime vieni kitus ir būkime vilties bei džiaugsmo nešėjais.

Per Velykas – rūpestis dėl pabėgėlių

EPA-ELTA nuotr.

Atkelta iš 1 psl.

Per Didžiojo penktadienio pamaldas Romoje Popiežius Pranciškus pasmerkė, kaip jis įvardino, Europos „abejingą ir jautrumo netekusią sąžinę“ dėl migrantų. „O Kristus kryžiaus vardu, šiandien matote, kad Viduržemio ir Egėjo jūros tapo nepasotintomis kapinėmis ir mūsų abejingos ir nejautrios sąžinės atspindžiu“, – sakė 79 metų popiežius, omenyje turėdamas tūkstančius Graikiją ir kitas Europos šalis bandančius pasiekti migrantus.

Pranciškus ragino visuotinę bendruomenę atverti pabėgėliams duris ir kovoti su neapykanta svetimšaliams, kuri padidėjo, kai Europa ir Turkija priėmė susitarimą išsiųsti į Graikiją atvykstančius migrantus.

Popiežius nesigailėjo bažnyčios ir griežtai pasmerkė kunigus pedofilus,

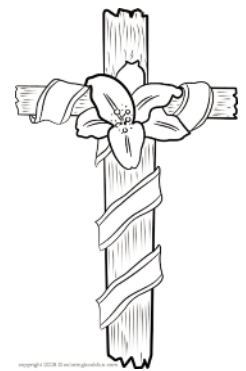
kuriuos apibūdino „neištikimais dvasininkais“. Romos katalikų bažnyčia ir toliau alina grobuoniški kunigai ir praeities paslaptys. Dar ši mėnesį Prancūzijos kardinolas sulaukė raginimų atsistatydinti dėl įtarimų, kad šis pagelbėjo seksualiniu išnaudojimu apkaltintam dvasininkui.

Kalbėdamas apie kruvinas atakas Briuselyje, popiežius pasmerkė ir „kai kurių religijų pasekėjų teroristinius išpuolius, kurie išniekino Dievo vardą ir naudojami šventuoju vardu, kad pateisintų precedento neturinčius smurtinius veiksmus“.

Pranciškus pridūrė, kad „ginklų pardavėjai kaitina karo katilą nekaltų brolių ir seserų krauju“, ir piktinosi „išdavikais, kurie už 30 sidabrinių pasiųstų bet ką myriop“.

ELTA

*Šiandieną Kristus iš mirties
Jau kėlės džiaugsmui mūs širdies
Su didele galia, garbe,
Teesie jam padėka, šlovė!
Aleliuja!*

**Brangūs parapijiečiai,
draugai ir tautiečiai,**

Nuoširdžiai sveikinu visus su didžiąja visos krikščionijos švente – Viešpaties Jėzaus Kristaus Prisikėlimu iš numirusiųjų! Kristaus prisikėlimas yra skirtas visiems Jį tikintiems žmonėms: nuliūdusiems jis atneša džiaugsmą, gyvenantiems be vilties – viltį, be ateities – ateitį, o mirštantiesiems – tiek tiesiogiai, tiek ir perkeltine prasme – naują gyvenimą.

Ziono lietuvių evangelikų liuteronų parapijos
Čikagoje klebonas kun. dr. Valdas Aušra

„Draugo“ prenumeratoriai gali skaityti „Draugą“
internete be jokio papildomo mokesčio.

Pageidaujantys turėtų parašyti
apie tai administracijai:

administracija@draugas.org
ir gauti „log in“ bei slaptažodį.
Skaitykite „Draugą“ greičiau!

DRAUGAS

(USPS-161000)

THE LITHUANIAN WORLD-WIDE NEWSPAPER

Published on Tuesday, Thursday and Saturday
except legal Holidays, Jan. 2nd, and Dec. 26th by

the Lithuanian Catholic Press Society,
4545 W. 63rd Str., Chicago, IL 60629-5532.

Tel.: 773-585-9500. Fax.: 773-585-8284

Periodical class postage paid at Chicago, IL
and additional mailing offices.
Subscription Rates: \$150.00.

GARBĖS PRENUMERATA \$250.00

JAV – metams \$150.00 • 1/2 metų \$80.00 • 3 mėn. \$57.00

Pirma klase: kasdien – \$340.00 • visos savaitės \$240.00

Kanadoje (USD): – metams \$390.00 • 1/2 metų \$210.00 • 3 mėn. \$110.00

Užsakant į Lietuvą ir kitas užsienio šalis oro paštu – metams \$615.00 • 1/2 metų \$315.00

Į Lietuvą reguliariu paštu – metams \$120.00 • 1/2 metų \$66.00

TIK ŠEŠTADIENIO LAIDA

JAV – metams \$95.00 • 1/2 metų \$70.00 • 3 mėn. \$48.00

Kanadoje (USD) – metams \$150.00 • 1/2 metų \$120.00 • 3 mėn. \$75.00

Užsakant į Lietuvą ir kitas užsienio šalis: oro paštu – metams \$220.00 • 1/2 metų \$120.00

Į Lietuvą reguliariu paštu – metams \$70.00

Mažindami pašto išlaidas, pakvitavimų už prenumeratą nesiuočiame.

„Draugo“ prenumerata yra mokama iš anksto.

Administracija dirba kasdien, nuo 8:30 iki 4:30, šeštadieniais nedirba.

Redakcija dirba kasdien, nuo 7:00 iki 3:00, šeštadieniais nedirba.

Vyriausioji redaktorė –

Ramunė Lapas

vyr.redaktore@gmail.com

Kultūrinio šeštadienio priedo redaktorė –

Renata Šerelytė

rainbow.vilnius@gmail.com

Redakcija už skelbimų turinį ir kalbą neatsako. Skelbimų kainos atsiunčiamos gavus prašymą, ką nors skelbti. Redakcija straipsnius taiso savo nuožiūra. Nenaudotų straipsnių nesaugoja. Siunčiant prašome pasilikti kopiją.

Administracijos el. paštas:

skelbimai@draugas.org

administracija@draugas.org

Per Velykas pagalvojau, kad reikėtų paieškoti kokios nors nebuitinės temos ir paėmiau po ranka pasitaikiusią knygą. Tai buvo Zitės Vėžienės Buržaitės „Ką papasakotų paminkliniai akmenys ir kryžiai...“, 2005. Atsiverčiau pirmą pasitaikiusį puslapį ir radau straipsnį apie artilerijos kapitoną, vėliau partizanų vadą Petrą Paltaroką-Algimantą (1908–1988).

Joniškėlio vals., Vienžindžių kaimo gabus jaunuolis, baigęs Linkuvos gimnaziją su pagyrimu, sėkmingai baigia Kauno karo mokyklą. Artilerijos leitenantas paskiriamas į Lietuvos kariuomenės štabą. Pavyzdingas ir daug kalbų mokantis, jau kapitono laipsnį užsitarnavęs karininkas 1937 m. siunčiamas tolesniems mokslams į užsienį – specializuotis Fontainebleau artilerijos akademijoje, kur išvyksta su žmona Sofija Račyte. Prancūzijoje jį užtinka žinia apie rusų kariuomenės įvedimą į Lietuvos teritoriją 1940 m. Prancūzai siūlo jam majoro laipsnį ir vietą savo kariuomenėje, bet P. Paltarokas sako ne – „Aš Lietuvos kariuomenės karininkas“. Prasidėjus karui jis atsiduria grupėje, kurią sovietų čekistai varosi į Rytus; su keliais draugais jam pasiseka pabėgti. Artėjant antrajai sovietų okupacijai šeima – žmoną Sofiją su dvejų metų dukrele Birute jis išsiunčia į Vakarų, o pats suburia gimtųjų apylinkių 40 vyrų būrį ir pasitraukia į mišką. Pasirenka Algimanto slapyvardį. Veikia Joniškėlio-Linkuvos apylinkėse. Čia jo kotojai ne kartą susikauna su sovietų kariuomene ir stribais. Jis – autoritetingas partizanų vadas, bet... 1945-ieji jam išmuša pagrindą iš po kojų – Jaltos ir Potsdamo konferencijose JAV ir D. Britanijos vadovai susitaria su kraugeriu Stalinu. Būdamas kariškis supranta, kad sovietų okupuoti kraštai yra perduoti... ir nebemato prasmės toliau priešintis. 1946 m. išeina iš miško ir kitus ragina įsigyti fiktyvius dokumentus ir saugoti gyvybes ateities Lietuvai, kuri kada nors vis tiek bus laisva. Ne visi tokį jo sprendimą priėmė palankiai, vadino išdavyste, o jis sakė: „Kas kurs Lietuvą, jeigu visi žūs?!“ Išvažiavo į Rygą, pakeitė pavardę, bet 1947 m. buvo atpažintas KGB agentų ir suimtas. Nuteistas 25-eriems metams be teisės grįžti į Lietuvą. Lageriuose išbuvo visą bausmę, nes niekada neprašė pasigailėjimo, visada elgėsi oriai ir kovojo už savo ir kitų kalinių teises. Grįžo be sveikatos, gyveno nelegaliai, nes jam neleido registruotis Lietuvoje. Bet baisiausia buvo kitkas...

Jo lagerio draugas P. Pečiulaitis knygoje pasakoja, kad grįžęs iš lagerio Petras nuvažiavo aplankyti savo ir žmonos artimųjų, kurių nebuvo matęs 25-erius metus. Žmonos sesuo jam pareiškusi: palik ramybėje Sofiją ir dukrą, netrukdyk joms gyventi ir nerašyk laišku, jos nieko nenori žinoti apie tave, Sofija gyvena Vakarų Vokietijoje, yra ištekėjusi... Likimo draugas rašo: „Atėjęs pas mane Petras su ašaromis pasakoja praradęs paskutinę savo gyvenimo viltį ir džiaugsmą susitikti su savo šeima. Dabar jau nieko nebeliko. ...Tiek metų važiuom kartu per lagerius, per karcerius, pergyvenom visokius sunkumus, ir niekada nemačiau Petro nusiminusio, moraliai palaužto. O dabar kalbamės, ir Petruį per veidą rieda ašaros. Iš žmogaus jau viskas atimta“.

Minėtos knygos autorė rašo sužinojusi, kad Sofijos Paltarokienės giminės greičiausiai buvo gavę KGB sufabrikuotą laišką, nes Sofija su dukra Birute niekada nerašė tokio laiško ir jų nepasiekė nė vienas kapitono Petro Paltaroko rašytas laiškas. Iki gyvenimo pabaigos Sofija išliko Paltarokienė ir mirė vieniša. Kai Lietuva atgavo laisvę, ji jau buvo ligota ir Tėvynės nebeišvydo, mirė 1996 m. Mainze.

P. Paltarokas, gavęs žinią, kad šeima jo išsizada, po keleto metų vedė jį priglaudusią moterį. Mirė 1987 m., sulaukęs pirmojo Sajūdžio mitingo, sakdamas kalbą prie jauniausio savo brolio kapo.

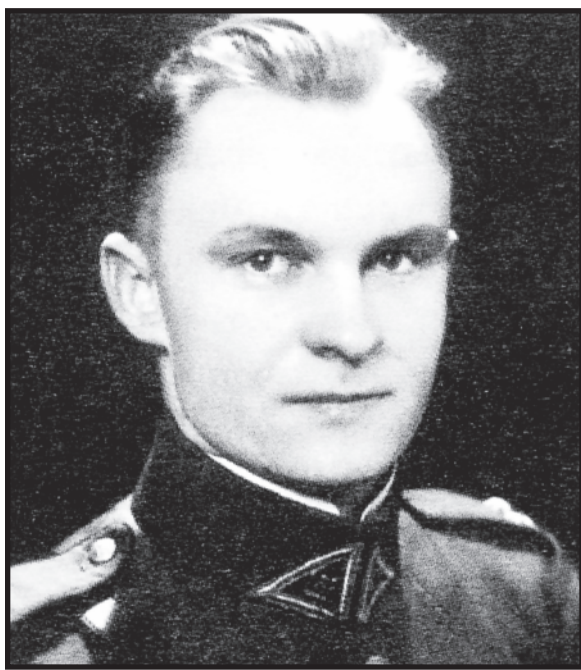
Stebuklingu būdu šiuolaikinės priemonės mane perkėlė į kitą istoriją. Mat Z. Vėžienės knygoje pamačiusi, kad P. Paltaroko dukra yra Birutė Norkaitienė, prisiminiau, kad rengdama knygą apie išėivijos krikščionis demokratų, radau žinių apie jų atstovą Vokietijoje dr. Joną Norkaitį. Pabandžiau į internetą įvesti Birutės Norkaitienės pavardę, ir man atsivertė 2009 m. Vilniuje išleista Tatjanos Maceinienės parengta knyga „Žmogui gera būti tik meilėje“ – tai filosofo prof. Antano Maceinos laišakai, eilėraščiai, pasvarstymai. Atvertusi supratau, kodėl

Meilė iki mirties

AUDRONĖ V. ŠKIUDAITĖ

internetas man pasiūlė būtent šią knygą: pasirodo, A. Maceina rašė pamokslą savo bičiulio Jono Norkaičio ir Birutės Paltarokaitės jungtųjų Mainzio katedroje proga 1976 m. birželio 19 d. Labai įdomu, kad pamokslas pratęsė mano pasirinktą temą: „Moterystė, sudaryta prieš Dievo altorių, yra daugiau negu tik civilinių jungtųjų palaiminimas, kaip dažnai yra manoma net ir kai kurių katalikų. Moterystė yra vienas iš krikščionybės sakramentų. Tai reiškia: ji yra nepertraukiamas vyro ir moters ryšys ligi mirties, ji yra abipusė ir visiškai ištikimybė kiekvienoje gyvenime pasitaikiusioje situacijoje; galop ji yra krikščioniškojo gyvenimo bei tobulėjimo pagrindinė forma vedusiam. ...Telaimina Viešpats Dievas Judviejų naujo gyvenimo kelią, tesaugo Judu nuo per sunkių bandymų šiame kelyje, teislaiko Judviejų meilę gyvą ir stiprią ligi pat paskutiniojo rankos paspaudimo atsisveikinant amžinybei“.

Lietuvos artilerijos kapitonas Petras Paltarokas.

Nuotraukos iš kn. „Ką papasakotų paminkliniai akmenys ir kryžiai...“

Kai vyko Birutės Paltarokaitės jungtuvės, tais metais jos tėvelis Petras buvo ką tik grįžęs iš lagerių į Lietuvą ir išgirdęs, kad savo šeimą jis jau yra praradęs amžinai...

O dabar persikelkime į tokį patį tragiškai susiklosčiusį Antano Maceinos šeimyninį gyvenimą, kurį kiek praskleidžia filosofo marčios T. Maceinienės parengta knyga. Ji prasideda A. Maceinos 1933 m. rašytais laiškais savo sužadėtinei Julijai Tverskaitei. Sudarytoja sako, kad šių laišku istorija mįslinga: „Jie, perrašyti kažkieno ranka, matyt, ilgai klajojo Lietuvoje, buvo perdavinėjami iš rankų į rankas, kol galop neatsidūrė Naujamiesčio (Panevėžio r.) Šv. Mato parapijos klebono kun. Algirdo Dauknio rankose, o jam šiuos laiškus, jo paties teigimu, perdavė ateitininkės Marijos Vasauskienės (po jos mirties) vyras“. Jaunasis Antanas Maceina laiškus rašė iš Europos. Dieną jis bibliotekose dirbo prie traktato, o vakare rašė labai ilgus laiškus į Lietuvą. „Dar daug norėčiau kalbėti apie tą jaučiamą Dievo Apvaizdos pirštą, kuris suvedė mudu į vieną gyvenimą ir kuris man vis aiškėja...“; „Prirašiau daug ir laikas jau vėlus. Kaip man sunku Tave palikti. Atsisveikinimas visados sunkiausias. Bet jau netoli tas laikas, kada nereiks atsisveikinti. Sudiev, mano mylimoji, mano brangioji Julyte. Tavo Antanas“.

Deja, karas Maceinų šeimai nepagailėjo. „Žmona Julija negalėjo vykti kartu su vyru, kadangi dukrelei Danutei buvo dar tik keli mėnesiai, tad ji su vaikais liko Lietuvoje, tikėdamasi, kad šeima netrukus vėl bus kartu. Tačiau šeimai atskyrė geležinė uždanga. Laisvės kaina dažnai yra didelė“, – rašo Tat-

jana.

Maceinos nebesusitiko, bet iš laišku galima suprasti, kad per vaikus bendravo, jisai šeimai siuntė siuntinius. „Labai labai dėkui Mamytei, Tau, Sauliukui, Danutei ir Delytei už laiškus, tokius mielus ir šiltus; už kalėdinius sveikinimus ir už visą aną didelį prisirišimą, kuriuo gyvenate“; „Mamytė buvo tikrai šviesiaregė, kai Tave į muziką kreipė“, „Kalėdiniam mano lai-

ke buvo dvi mano fotografijos: ar jų negavote, kad Mamytė prašo?“ (iš 1958 m. rašyto laiško sūnui muzikui Augustinui).

O kaip šios meilės epilogas galėtų būti knygoje pateikto filosofo laiško, rašyto sūnui Sauliui į Lietuvą 1978 m., ištrauka: „Šių metų pradžioje, kaip tik mano jubiliejaus metais, mane ištiko sunki problema: arba viską likviduoti ir eiti į prieglaudą, arba viską pasilaikyti, kaip seniau, ir vesti. ...Vedžiau moterį, kurią pažįstu jau 33 metai, kuri man padėjo senesniosios ligos (1967–1969) metu ir kuri dabar prieš įstatymus ir prieš Viešpatį ryžosi mane globoti ligi gyvenimo galo. Ji yra vokietaitė, netekėjusi, 58 metų amžiaus, baigusi namų ruošos mokyklą, taigi tobula šeiminkė. Jos šeimoje buvau priglaustas, kai 1945 m., karui einant į galą, iš visiškai sugriauto ir sudaužyto Würzburgo reikėjo bėgti ieškantis kur kitur pastogės. ...Ji man padėjo įvairiais

Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos pirmininkas J. Čeponis (k.), Birutė Paltarokaitė-Norkaitienė ir Jonas Norkaitis prie J. Norkaičio tėvų kapo Bad Mergentheime (Vokietija). Čia palaidota ir Sofija Paltarokienė.

atvejais, o dabar galų gale, po ilgo svarstymo bei svyravimo, tapo mano žmona. Jos brolis, kovojęs Rytų fronte, yra žuvęs ir palaidotas Vilniuje. Šis faktas kažkaip suartino mane su visa jos šeima, ir tarp mūsų užsimezgė lyg ir broliški santykiai: kadangi atėjau iš Würzburgo beveik nuogas, tai jos brolio marškiniai, kostiumas, batai teko man. ...Be abejo, vedybos senatvėje turi kitos prasmės bei reikšmės negu jaunystėje. Jaunavedžiai kuria šeimą, o per ją ir ateitį. Senavedžiai kuria vieną kitam paramą ir aną šilumą, kurios senstant žmogus vis labiau pasigendi, ypač buvdamas svetimoje aplinkoje... Mūnsteris, 1978 m. rugpj. 24 d. Tavo Tėvelis Antanas“.

Menotyrininkė ir vertėja Julija Tverskaitė-Maceinienė mirė 1971 m. Vilniuje, į gyvenimą išleidusi tris vaikus. Ir tik po to, 1976 m., Antanas Maceina ryžosi vesti antrą kartą. Mirė 1987 m. Vokietijoje, Mūnsterio mieste. (Visą knygą „Žmogui gera būti tik meilėje“ galima skaityti internete.)

Dviejų porų gyvenimai – kurių baigtį nulėmė žmonių meilei abejinga istorija. O kiek tokių buvo ir kiek jų dar bus, nes gyvename naujų kraugerių laikais...

Remkime Draugo fondą
www.draugofondas.org

TELKINIAI

Europos Sajungos kino festivalyje – lietuviško filmo sėkmė

GENE SISKEL
FILM
CENTER

Filmo „Dainų šalis“ režisierė Aldona Watts

Jono Kuprio nuotraukos

Svečiai vaišinasi lietuviškais patiekalais.

Devynioliktoje kasmetiniame Europos Sąjungos (ES) filmų festivalyje LR generalinis konsulas Čikagoje ir Gene Siskel kino centras pristatė 2015 m. lietuvišką filmą „Dainų šalis“ (Land of Songs). Peržiūrose dalyvavo bei į žiūrovų klausimus atsakė filmo režisierė Aldona Watts. „Pirmą kartą lankdamasi Lietuvoje, kai buvau vos 12 metų mergaitė, susižavėjau Puvočių kaimo močiutėmis ir jų dainuojamomis lietuvių liaudies dainomis. Tada pažadėjau joms, jog vieną dieną sugrįšiu ir sukursiu apie jas filmą. Po daugelio metų vėl atvykusi į Puvočius pamačiau, kad iš viso močiucių būrio likusios tik penkios, ir supratau, jog, jei jų dainavimo ir asmeninių istorijų filme neįamžinsiu dabar, tai šis gražus kaimo paveldas išnyks. Taip filmas 'Land of Songs' iš idėjos tapo realybe“, – pasakojo filmo režisierė A. Watts.

Kaip ir kiekvienais metais Čikagos lietuvių bendruomenė itin gausiai susirinko pasižiūrėti Amerikos lietuvių sukurtą filmą apie keletą Dzūkijos kraštų dainuojančių močiucių – į pirmąją peržiūrą pritrūko bilietų. Susirinkusius žiūrovus su Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo diena pasveikino generalinis konsulas Marijus Gudynas, o po filmo pabendrauti bei pasivaikšinti lietuviškais užkandžiais pakvietė Čikagos-Vilniaus susigiminiavusių miestų komitetas. Pagrindinis priėmimo rėmėjas – „HMD Trucking“, kiti rėmėjai: „Kuni-gaikščių užėja“, „Food Depot International“, Lietuvių Fondas, „Boodell & Domanskis LLC“, „Atlantic Express Corporation“.

Itin džiugu, jog ES kino festivalio Čikagoje kuratoriai lietuvišką filmą „Dainų šalis“ įtraukė į rekomenduojamų festivalio filmų vienuoliktuką.

LR generalinio konsulato Čikagoje informacija

Režisierė Aldona Watts (antra iš k.), generalinis konsulas Marijus Gudynas ir Čikagos susigiminiavusių miestų programos koordinatore leva Dilytė.

Šauliai turėjo daug progų švęsti

Kovo 13 d. LŠSI šauliai kartu su kitais tautiečiais gausiai rinkosi Švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčioje, Čikagoje, paminėti Kovo 11-osios – Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo 26-ųjų metų ir Šaulių sąjungos įkūrėjo, visuomenės ir kultūros veikėjo Vlado Putvinskio-Pūtvio mirties metų. Taip pat susirinkusieji paminėjo 2016 metus, popiežiaus Pranciškaus paskelbtus Jubiliejiniais Gailėstingumo metais. Šv. Mišias atnašavo svečias iš Lietuvos, Vilniaus arkivyskupas Gintaras Grušas.

Po šv. Mišių parapijos salėje vyko pabendraavimas su svečiu, Vilniaus arkivyskupu ir Lietuvos kariuomenės ordinaru Gintaru Grušu. Vaišintasi šventiniais pietumis.

Susirinkusieji svečio klausė įvairių klausimų: vieniems rūpėjo sielovados reikalai, kitiems buvo įdomu išgirsti nuomonę, apie ką istoriniame susitikime kalbėjosi popiežius Pranciškus ir Rusijos ortodoksų bažnyčios patriarchas, kiti domėjosi šalies saugumu, klausė, ar yra jaučiamas tiesioginis, iš šorės kylantis pavojus laisvei, ar nerimą kelia tarptautiniai konfliktai, karai. Taip pat domėjosi pabėgėlių iš Artimųjų Rytų imigracijos

krikščioniškoje Lietuvoje klausimais.

Tai buvo turininga ir prasminga sekmadienio popietė, kuri ne tik gavino sielą, bet skatino budėti bei dar labiau branginti taip sunkiai iškovotą laisvę.

LŠSI CV informacija

Lietuvos šaulių sąjungos išeivijoje nariai su Vilniaus arkivyskupu Gintaru Grušu.

Irenos Šalaviejienės nuotr.

Mieli „Draugo“ laikraščio skaitytojai,

Su atbundenčiu pavasariu, su grįžtančiais paukščiais atėjo pati gražiausia pavasario šventė Velykos. Tegul į Jūsų namus prasiskverbęs švelnus saulės spindulys, pirmųjų pavasarinėlių kvapas, o kartu su nuostabiais margučiais – stiprybė, meilė ir džiaugsmas.

Lai atbunda sielos kartu su gamta pavasarį, lai pražysta mumyse gerumo, pasi-aukojančiai tarnauti kitiems, dorumo, kilnių siekių, gailėstingumo ir nuolankumo savybės, kurios padeda vykdyti didžiulius užmojus: ginti tėvynės laisvę, aukotis ir dirbti ne savo, o tėvynės naudai ir žmonių gėrybei.

SU ŠV. VELYKOMIS!

Liga – ne kliūtis tikslams ir svajonėms

NERINGA SMILGYTĖ

Kovo 19 d., šeštadienį, Balzeko lietuvių kultūros muziejuje įvyko JAV lietuvių poetės, žurnalistės ir rašytojos Eglės Juodvalkės autobiografinės knygos „Sugar Mountain – My Life and Misadventures as a Lithuanian Diabetic in America and Other Exotic Places“ („Cukraus kalnas – arba Lietuvos diabetininkės nuotykiškai Amerikoje ir kitose egzotiškose šalyse“) pristatymas.

Susitikimą su autore pradėjo muziejaus įkūrėjas ir prezidentas Stanley Balzekas, Jr. Nuosirdžiai pasidžiaugęs Eglės pasiekimais ir nuopelnais puoselėjant lietuvių kultūrą jis užleido vietą kitai pristatymo dalyvei – JAV gimusiai lietuvių kilmės menininkei, ilgametei autorės draugei Aleksandrai Vilijai Eivaitei.

Vilija prasižada, kad su Egle jos bendrauja jau dvidešimt metų – pakankamai ilgas tarpas pažinti žmogų, tačiau, pasak menininės, Eglė iki šiol nenustoję jos stebinti. „Tai gyvenimu besidžiaugiantis ir nesustabdomas medicinos stebuklas“, – taip autore, penkiasdešimt metų kovojusią su diabetu, išgyvenusią tris inkstų ir dvi kasos persodinimo operacijas bei rimtą širdies intervenciją apibūdina jos ilgametė draugė.

Iš tiesų Eglės gyvenimas – tai tarsi nuolatinis balansavimas ant bedugnės krašto: nuo mažens patiriami ligos priepuoliai, ne vienas apsilankymas ligoninėje, koma ir net mintys apie savizudybę. Pati autorė neslepia – jos knyga nėra ir neturėtų būti pavyzdys, kaip reikėtų gyventi su diabetu kovojančiam žmogui. Jos begalinė meilė saldumynams, noras prieštarauti ir nepasiduoti ligos diktuojamoms taisyklėms Eglei ne kartą baigėsi reanimacijoje.

Daugeliu atvejų tik nuolatinis šeimos bei artimųjų palaikymas autorei padėjo atsistoti ant kojų. Nors knyga ir nepretenduoja tapti diabeto gydymo vadovėliu, Eglės ryžto ir užsispyrimo gali pasimokyti kiekvienas. Pabaigtos bakalauro studijos Universi-

Muziejaus prezidentas Stanley Balzekas, Jr., Eglė Juodvalkė ir muziejaus direktorė Rita Janz. Rengėjų nuotrauka

ty of Chicago, vėliau gautas magistro laipsnis Southern Illinois University Carbondale, nuolatinės kelionės po Europą, Afriką, Aziją bei Australiją, aktorystės mokslai ir sukurti vaidmenys įvairiose pjesėse, darbas Laisvosios Europos radijuje New York'e bei Miunchene, narystė Lietuvos rašytojų sąjungoje ir ne vienas savos kūrybos leidinys – tiek ir dar daugiau nuopelnų yra Eglės biografijoje.

Antroje pristatymo dalyje prakalbusi autorė noriai atsakinėjo į visų susirinkusių klausimus ir netruko pasidžiaugti savo skaitytojų dėmesiu. Lietuviškas šios knygos variantas – „Cukraus kalnas“ buvo išleistas dar 2000-aisiais metais. Pasak Eglės, tai buvo pirmasis tokio pobūdžio leidinys Lietuvoje. Niekas iki tol dar nebuvo taip atvirai prabilęs apie

diabetą, juolab apie tokį gyvenimo būdą, kurį Eglė vedė nepaisant nuolatinų apsilankymų ligoninėse.

Rašytoja pasidalijo istorija, kai per knygos pristatymą Lietuvoje teko pabendrauti su viena diabetu sergančia skaitytoja. Moteris prisipažino, kad perskaitė knygą vienu prisėdimu – skaitė net per naktį. Knyga jai padarė neišdildomą įspūdį – ji nuoširdžiai dėkojo Eglei padėjus atverti akis į kitokį gyvenimą ir supratimą, kad diabetas nėra neįveikiama kliūtis, siekiant savo tikslų bei svajonių.

Būtent tokių atsiliepimų paskatinta autorė ryžosi išleisti knygą ir anglų kalba. „Jei tai padės nors vienam žmogui, aš jausiuosi laiminga“, – šiais žodžiais E. Juodvalkė užbaigė „Sugar Mountain“ pristatymą.

Pagyrimai Lietuvai ukrainiečių renginyje

DR. VIKTORAS STANKUS

Naujasis Ukrainos ambasadorius JAV Vitaly Chaly Clevelande apsilankė kovo mėnesį ir dalyvavo ukrainiečių renginiuose, kuriuose buvo telkiama parama Ukrainai prieš Rusijos agresiją. Jungtinės ukrainiečių organizacijos (United Ukrainian Organizations) Ohio pirmininkės Martos Liscynsky vienas pagrindinių renginių buvo Parma priemiesčio, kur gyvena daug ukrainiečių, tautybų vadovų ir mero Jim DeGeeter susitikimas bei pokalbis su ambasadoriumi Chaly ir Ukrainos bei Lietuvos laisvės rėmėju, JAV senatoriumi iš Ohio – Rob Portman, kuris atvyko kartu su žmona Jane Portman. Susitikimas vyko didinguose ukrainiečių Kredito kooperatyvo rūmuose. Ambasadorius Chaly dėkojo susirinkusiems už Ukrainos nepriklausomybės rėmimą. Paminėjo, kaip uoliai Lietuvos prezidentė Dalia Grybauskaitė ir visa Lietuvos valdžia

bei Lietuvos žmonės remia Ukrainą. Tai pavyzdys Europai, nes stabdant Rusijos agresiją saugoma ir visa Europa.

Senatorius Portman minėjo, kad jis kartu su lietuvių kilmės JAV senatoriumi Richard Durbin JAV Senate įsteigė „Ukrainian Caucus“, kurio tikslas – remti Ukrainą ir nepripažinti neteisėtos Krymo aneksijos. Komiteje jau dalyvauja 20 senatorių. Kartu su kitais Senate buvo priimtas „Ukraine Freedom Support Act“. Dokumente Amerika raginama Ukrainai suteikti ginklų apsiginti nuo Rusijos. Buvo paminėta, kad Lietuva drąsiai teikia ginklus Ukrainai. Senatorius Portman aktyviai remia ir Lietuvos saugumą. Lietuvių atstovui dr. Viktoras Stankus padėjo senatoriui Portman ir paminėjo, kad kaip tik kovo mėnesį, 1990 metais kovo 11-ąją, Lietuva atsiskyrė nuo Sovietų Sąjungos, ir tuo paskatino išsilaivinti kitas sovietų pavergtas tautas.

Ambasadorius Chaly taip pat apžiūrėjo didingus, kruopščiai tvarkomus Ukrainos istorijos archyvus, sutelktus nauja-

me, moderniam pastate netoli Clevelando miesto centro. Kartu dalyvavo ir LR garbės generalinė konsulė Ingrida Bublienė.

Ukrainos generalinis konsulas Clevelande Andrew Fute dr. Stankų pakvietė dalyvauti Ohio gubernatoriaus John Kasich, kandidatuojančio nuo respublikonų į JAV prezidentus, susitikime „Town Hall Meeting“ Clevelando priemiestyje North Royalton. Konsulas lietuvių atstovą pasodino priekyje – prie pat barjero, kad jis turėtų galimybę paklausti gubernatoriaus Kasich apie Ukrainą ir Lietuvą. Gubernatorius Kasich atsakė, kad būtina palaikyti Ukrainą prieš Rusiją ir toliau remti Lietuvą (o taip pat – Latviją ir Estiją) bei jos nepriklausomybę.

Gražu, kad JAV senatorius Portman ir respublikonų kandidatas į JAV prezidentus gubernatorius Kasich viešai kelia Ukrainos ir Lietuvos laisvės gynimo svarbą. Tai mums suteikia vilties, kad abi valstybės išliks laisvos.

Dr. Viktoras Stankus – JAV LB Ohio apygardos vicepirmininkas.

Marta Liscynsky, „United Ukrainian Organizations“ pirmininkė, Ukrainos ambasadoriaus žmona Liudmyla Mazuka, Ukrainos istorijos muziejaus ir archyvo direktorius Andy Fedinsky, Ukrainos ambasadorius JAV Vitaly Chaly, LR garbės generalinė konsulė Ingrida Bublienė, Ukrainos generalinis konsulas Clevelande Andrew Fute.

„Ukraine Caucus“ JAV Senate kopirmininkas, JAV senatorius Rob Portman, Ukrainos ambasadorius JAV Vitaly Chaly, lietuvių atstovas dr. Viktoras Stankus.

Ukrainos istorijos muziejaus ir archyvo nuotr.

Parengė Vitalius Zaikauskas

LIETUVA IR PASAULIS

Prezidentė apdovanojo JAV generolą

Vilnius (ELTA) – Prezidentė Dalia Grybauskaitė antradienį susitiko su JAV karinių pajėgų Europoje vadu generolu Philip Breedlove ir aptarė saugumo situaciją regione, JAV kariuomenės indėlį užtikrinant Baltijos šalių saugumą, oro gynybos stiprinimo klausimus.

Prezidentė JAV generolui įteikė

valstybės apdovanojimą – ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Komandoro kryžių. Šis apdovanojimas generolui skirtas už ypatingą asmeninį indėlį ir pastangas stiprinant mūsų šalies saugumą. Valstybės apdovanojimas P. Breedlove buvo skirtas Vasario 16 dieną, tačiau generolo tuo metu Lietuvoje nebuvo.

Lietuva sulauks daugiau amerikiečių karių

Gaižiūnai (BNS) – Jungtinėms Valstijoms ruošiantis stiprinti pajėgumus Europoje, Lietuva sulauks daugiau rotuojamųjų amerikiečių karių. „Lietuvoje pamatysite sustiprintą rotacinių pajėgų buvimą (...) ir tolesnį infrastruktūros gerinimą“, – pranešė JAV Sausumos pajėgų Europoje vadas generolas leitenantas Ben Hodges.

Washingtonas vasarį paskelbė 2017 biudžetiniams metams ketinantis skirti 3,4 mlrd. JAV dolerių – keturis kartus daugiau negu išleista pernai – priemonėms prieš „Rusijos agresiją“.

Šiuo metu Lietuvoje, Latvijoje, Es-

Ben Hodges pažadėjo sustiprinti karinius pajėgumus Lietuvoje. worldmag.com nuotr.

tijoje ir Lenkijoje yra dislokuota po kuopą amerikiečių karių. Šios pajėgos atsiųstos reaguojant į Rusijos veiksmus Ukrainoje.

Siūlo imtis kovos su alkoholizmu

Vilnius (ELTA) – Seimas pradėjo svarstyti siūlymus, kuriais siekiama per artimiausius keletą metų alkoholio prieinamumą ribojančiomis priemonėmis sumažinti alkoholio vartojimą Lietuvoje, ypač tarp vaikų ir jaunimo, pagerinti visuomenės sveikatą.

Siekiant mažinti alkoholio vartojimą siūloma riboti jo pasiūlą ir prieinamumą, didinti alkoholio kainas, riboti alkoholinių gėrimų pardavimo vietas bei laiką. Taip pat siūloma didinti vartotojų minimalaus amžiaus cenzą, uždrausti alkoholio reklamą.

Teikiamomis Alkoholio kontrolės įstatymo pataisomis siūloma leisti pardavinėti alkoholį darbo dienomis ir šeštadieniais nuo 10 iki 20 val., sekmadieniais – nuo 10 iki 15 val. Pagal siūlomas nuostatas nuo 2018 m. nu-

matoma leisti pardavinėti alkoholį tik specializuotose parduotuvėse.

Teisės akto pakeitimais taip pat planuojama uždrausti alkoholio reklamą, išskyrus vietas, kur yra prekiaujama alkoholiniais gėrimais. Projektu numatoma alkoholį išigyti leisti asmenims nuo 20 metų.

Akcizų įstatymo pataisomis siūloma trejus metus (nuo 2017 m.) kasmet po 20 proc. didinti alkoholio akcizą visiems alkoholiniams gėrimams.

Pritarus projektams po pateikimo, toliau jie bus svarstomi Seimo komitetuose. Seimas taip pat nusprendė dėl šių siūlymų prašyti Vyriausybės išvados. Prie šio klausimo svarstymo Seimo posėdyje planuojama grįžti birželio 16 d.

Kaunas – patriotiškiausias miestas

Kaunas (savivaldybės info) – Žemės ūkio ministerijos „AuGink savo kraštą“ inicijuota pilietinė iniciatyva, kurios tikslas – ugdyti sveiką, stiprią ir pilietišką visuomenę, didinti vietinių žemės ūkio produktų žinomumą, skatinti jų vartojimą, plinta po Lietuvą. Ši geros valios memorandumą pasirašė žemės ūkio ministrė Virginija Baltraitienė ir Kauno miesto meras Visvaldas Matijošaitis.

„Džiaugiamės, kad prie mūsų inicijuoto „AuGink savo kraštą“ projekto prisijungė Kauno miestas, kuris taip įrodė savo, kaip patriotiškiausio miesto, tapatybę. Jo indėlis į šį projektą bus milžiniškas, nes mieste itin gausu mokyklų, darželių, ligoninių, kitų įstaigų. Tai antras pagal dydį miestas Lietuvoje

ir jo įtaka skatinant vietinių produktų vartojimą bus tikrai reikšminga. Mes esame pasirengę siūlyti Vyriausybei į Lietuvos atkūrimo 100-mečio minėjimo programą įtraukti iniciatyvą, kad visos šalies mokyklos ir kitos ugdymo bei gydymo įstaigos valgytų vietinį, šalia mūsų gyvenamosios vietos pagamintą maistą“, – pabrėžė žemės ūkio ministrė Virginija Baltraitienė.

Prie „AuGink savo kraštą“ projekto jau prisijungė šalies žiniasklaidos priemonės, visos Lietuvos savivaldybės, Aleksandro Stulginskio universitetas, Lietuvos skautai, Lietuvos kaimo turizmo asociacija, Priekrantės verslinės ir rekreacinės žuvininkystės asociacija ir kt.

Teroro aktas Pakistane nusinešė per 70 gyvybių

Lahorė (ELTA) – Pakistano ministras pirmininkas Nawaz Sharif atšaukė vizitą į Didžiąją Britaniją dėl teroro akto Lahorėje. Čia buvo suplanuoti susitikimai su Didžiosios Britanijos ministru pirmininku David Cameron, o vėliau Pakistano premjeras turėjo vykti į Washingtoną, kur kovo 30-balandžio 1 dienomis rengiamas branduolinio saugumo viršūnių susitikimas.

Sekmadienį savizudis susprogdino sprogstamąjį užtaisą prie vaikų parko Lahorėje. Policijos duomenimis, žuvo mažiausiai 72 žmonės, sužeista per 300, dauguma aukų – moterys ir vaikai.

Atsakomybę už išpuolį prisiėmė judėjimas „Talibanas“. Be to, talibų atstovas pabrėžė, kad akcija buvo sąmoningai įvykdyta toje miesto dalyje, kur gyvena daug krikščionių.

Sirijos armija atgavo Palmyros miestą

Šis antikinis amfiteatras išliko tik todėl, kad čia buvo vykdomos viešos egzekucijos, galvų nukirsdinimai.. UNESCO nuotr.

Palmyra („Draugo“ info) – Sirijos vyriausybės pajėgos su Rusijos oro pajėgų pagalba atgavo Palmyros miestą. Tai buvo rimta pergalė prieš „Islamo valstybę“ (IS), kuri dykumoje esantį miestą kontroliavo nuo praėjusių metų gegužės mėnesio.

Kovo 28 dieną miesto rytinėje dalyje dar buvo girdima artilerija, bet didžioji IS pajėgų dalis jau buvo atitraukusi į rytus, palikdama Palmyrą Sirijos prezidento Bashar al-Assad žinioje.

Išleistas paskutinis popierinis „The Independent“

Londonas (BNS) – Dienraščio „The Independent“ paskutinis spausdintinis numeris kovo 27 dieną pasirodė prekybos vietose.

Ant laikraščio popierinio aplanko raudonomis raidėmis baltame fone buvo užrašyta „STOP PRESS“.

Nuo šiol laikraštis bus leidžiamas tik elektroniniu formatu. Jo paskutiniame vedamajame teigiama, kad istorija įvertins šį „drašų perėjimą... kaip pavyzdį, kuriuo derėtų sek-

Skelbiama, kad mūsųje dėl Palmyros žuvo apie 400 islamistų kovotojų. Tai buvo didžiausias IS sutriuškinimas nuo 2014 m., kai grupuotė Sirijos ir Irako teritorijose paskelbė savo kalifata.

Palmyroje yra vieni didžiausių Romos imperijos laikų griuvėsių, saugomų UNESCO, tačiau per praėjusius metus islamistų nuniokotas, meno vertybės išparduotos, miesto vyriausiasis archeologas nukirsdintas.

ti laikraščiams visame pasaulyje“. „The Independent“ įkurtas 1986 metais.

Didžiausio populiarumo laikais jis buvo leidžiamas daugiau negu 420 tūkst. egzempliorių tiražu, bet galiausiai leidyba susitraukė iki 40 tūkst. egzempliorių.

„The Independent“ tampa pirmuoju nacionaliniu dienraščiu, uždarytu Britanijoje nuo 1995 metų, kai bankrutavo laikraštis „Today“.

Kirs paskutinį pirmąpradį mišką

Varšuva (BNS) – Lenkija davė leidimą vykdyti didelio masto kirtimus Belovežo girioje, kuriais bus kovojama su eglių žievę pažeidžiančiais kenkėjais, nors mokslininkai, ekologai ir Europos Sąjunga (ES) protestuoja prieš tokius veiksmus paskutiniame ES pirmąpradžiam miške.

„Mes imamės veiksmų svarbių buveinių nykimui pašaboti, svarbių rūšių išnykimui ir migracijai iš šios vietos pašaboti“, – sakė Lenkijos aplinkos ministras Janas Szyszko.

J. Szyszko pažadėjo, kad kirtimai nebus vykdomi griežtai saugomose paskutinės ES sengirės, kuri 1979 metais buvo įtraukta į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą, teritorijose.

Tačiau pagal naują planą miško kirtėjai kitose sengirės vietose per dešimtmetį paruos daugiau kaip 180 tūkst. kub. m medienos – daug daugiau

nei anksčiau tam pačiam periodui planuoti 40 tūkst. kub. m medienos.

„Greenpeace“ drauge su kitomis protestuojančiomis aplinkosaugos grupėmis taip pat sakė, kad kirtimai Beloveže gali priversti ES imtis baudžiamųjų procedūrų prieš Lenkiją – už programos „Natura 2000“ taisyklių pažeidimus.

150 tūkst. ha užimanti Belovežo giria driekiasi ir už Lenkijos sienos su Baltarusija, kur ji yra saugoma kaip nacionalinis parkas.

Belovežo girioje gyvena 20 tūkst. rūšių gyvūnai, tarp jų – 250 rūšių paukščiai ir 62 rūšių žinduoliai, tarp kurių yra didžiausi Europos žinduoliai stumbrai.

Šioje ekosistemoje, kurios raidos žmogus netrikdė daugiau kaip 10 tūkst. metų, taip pat auga aukščiausi Europoje medžiai.

KULINARIJA IR MES

San Sebastian, kur viešpatauja jos didenybė gastronomija

ANGELĖ KAVAKIENĖ

Mūsų kelionė į baskų San Sebastianą prasidėjo kiek neįprastai: vietoje to, kad užsakytume skrydžius ir viešbučius, pirmiausia užsisakėme vietas restoranuose, į kuriuos patekti ne visada lengva, nes vietos užsakomos prieš kelis mėnesius. San Sebastianas pasaulio smaližiams yra tapęs savotiška Meka.

Kai draugams pasakau, kad norėčiau San Sebastiane gyventi, jie paklausia, kuo ypatingas šis miestas – savo istorija, architektūra, savo gamta? Atsakyti nelengva. Turbūt lemia trys dalykai – vietovė, vietovė ir dar kartą vietovė. Ne veltui Europos karaliai San Sebastianą daugelį metų buvo pasirinkę savo poilsiavietę: baskų kraštas yra tarp Ispanijos ir Prancūzijos, kur baltą paplūdimį skalauja Biskajos įlankos vandenys, kur ryškiai balti grakštūs nameliai su patriotiškai raudonai-žalio-žalioje skendinčias kalvas. Miestelį supantys Pirėnų kalnai kyla aukštai virš Atlanto. Bangose nardo sardinės bei surferiai. Kraštas, daugelį šimtmečių atskirtas nuo Centrinės Europos, išaugojo savo dvasią, padaliną tarp Ispanijos ir Prancūzijos.

San Sebastianas tiesiog šviečia virš La Concha įlankos – elegantiškas ir turtingas, išikūręs nuostabioje vietoje, su auksiniais paplūdimiais, su maža jaukia salele viduryje įlankos. Virš miesto ryškiai išsiskiria Kristaus skulptūra, apžvelgianti miestą ar naktį ryškiai apšviestą senamiestį. Kartais atrodo, kad San Sebastianas kažkuo net primena Rio de Janeiro.

Ir vis dėlto mieste vyrauja net ne miesto grožis – o jos didenybė gastronomija. Palyginimui: San Sebastiane gyvena apie 400 000 gyventojų, mieste yra 33 Michelin žvaigždutes pelniusieji restoranai, tuo tarpu Čikagoje, kur gyvena arti 10 milijonų žmonių, Michelin žvaigždute pažymėti tik 22 restoranai.

Skaitydami apie San Sebastianą susidursite su diskusija – kas geriau, ar eiti į garsiausius Michelin žvaigždžių restoranus, kur vakarienei dviem greičiausiai paliksite apie 500 eurų, ar vakarus leisti vietiniuose baruose, kur linksma, pilna žmonių ir už tuos pačius 500 eurų galėsite džiaugtis nuostabiais bei įvairiais „pintxos“ kiekvieną vakarą ir per visas atostogas.

Pilni žmonių spalvingi „pintxos“ barai yra ryškus senamiesčio bruožas. „Pintxos“ – tai maži, persmeigti pagaliukais sumuštinukai (tapas). Barų tiek daug, jog jie turi konkuruoti tarpusavyje, kad pritrauktų daugiau klientų, todėl sumuštinukai vienas už kitą skanesni, įdomesni, dažniausiai pagaminti iš vietinių, ką tik sugautų jūros gėrybių. Pasirinkimas yra tikrai pritrenkiantis. Praėję Calle Fermin Cabeton gatve rasite barų pagal savo skonį bei kišenę. Tarp kita ko, „pintxos“ dažniausiai kainuoja apie du eurus kiekvienas. Man vakarienei užtekdavo 2–3, vynas palyginus nebrangus, todėl gana gera vakariene man kainuodavo 10 eurų.

Baruose prie „pintxos“ daugelis barmenų jums pasiūlys išgerti kelias

San Sebastian panorama primena Rio de Janeiro.

Asmeninio albumo nuotraukos

Save gerbiantis gourmet per vakarą aplanko ne vieną pintxos barą...

taures vietinio putojančio balto vyno „txakoli“. Prieš išeinant kartais įpila dar vieną – paskutinę taurę baro sąskaita. Įdomu žiūrėti, kaip teatrališkai barmenas pila vyną – iš labai aukštai, kiek tik gali pasiekti, kad „pravėdintų“ gėrimą. Pro šalį nenuityška nė vienas lašas, vynas plona čiurkšle patenka tiesiai į taurę.

Linksma entuziastų šurmulyse bare, kol kemšame krabų sumuštinį. Po sumuštinio lėkštutėje lieka tik panašus į dantų krapštuką pagaliukas. Tvarkingai paliekame juos lėkštutėje, nes pabaigoje barmenas pagal tuos pagaliukus suskaičiuos, kiek sumuštinų mes suvalgėme, tada pateiks sąskaitą.

San Sebastiano restoranuose meniu beveik neegzistuoja, gausite tai, ką geriausio buvo galima tą dieną nupirkti vietos turguje. Tačiau, jei įkyriai prašysite, gal ir gausite kokį ranka rašytą lapelį. Beveik visur atsiskaitoma grynaisiais. Angliškai beveik niekas nekalba, tačiau kažkaip suprantame vienas kitą, nes žmonės atviri ir draugiški.

Dažnai nesuprantami man amerikiečiai, kurie net atvažiavę į San Sebastianą valgo „McDonalde“ ar kituose greito maisto restoranuose, kai vietiniai restoranai ir įdomesni, ir nuotaikingesni, ir kainą gali pasiūlyti pagal kišenę. San Sebastiane gali nusipirkti skaniausių jūros gėrybių, pievose augintų galvijų mėsos, įvairiausių daržovių bei kitokių skanesnų. Baskai mėgsta skaniai pavalgyti, nesvarbu – jie turtingi ar skurdžiai.

Esant tokiam pasirinkimui, kas vis dėlto lankosi prabangiuose restoranuose? Nors vakariene dviem „Arzak“ restorane kainuoja nepigiai, jo savininkas ir vienas garsiausių šefų pasaulyje Juan Mari Arzak sako: „Paprasti žmonės taupo pinigus, kad galė-

tų ateiti pas mus. Kai kurie ateina kartą per mėnesį ar kas antrą mėnesį, jei turi pinigų. Kiti apsilanko kartą per metus“.

Jei jau esi San Sebastiane, smalsumas vis dėlto nugali – negali nenu-eiti į restoranus, apie kuriuos su susižavėjimu rašo pasaulio gastronomijos žinovai. Apie du baskų šefus Arzaką ir Pedro Subijaną, restorano „Akelare“ savininką, parašytos knygos ir šimtai straipsnių. Išgarsinę baskų virtuvę, jie turbūt į miestą pritraukė daugiau turistų pinigų nei bet kokia kita vietos įžymybė, jau nekalbant apie tai, kad jų pavyzdžiu pasekė daugybė ambicingų ir kūrybingų naujų talentų.

Trys kojos, ant kurių šiandien stovi San Sebastiano gastronomicinis pasaulis, yra „Arzak“, „Akelare“ ir „Berasategul“, restoranai, kurie prieš daugybę metų pelnė tris Michelin žvaigždutes ir jų nepraranda iki šios dienos. Dėl laiko stokos savo kelionės metu galėjome apsilankyti tik „Arzak“ ir „Akelare“ restoranuose, „Berasategul“ palikdami kitam kartui. Kažkodėl net nekėlėme klausimo, ar dar čia grįšime, – be jokios abejonės.

Abu restoranai labai skiriasi vienas nuo kito. „Akelare“ įsikūręs aukštai kalnuose, kur pro langą sklaidžiasi kvapą gniaužianti Biskajos įlankos panorama. Rami, elegantiška aplinka, nedaug staliukų. Labai trumpas šiuolaikinis ar klasikinis meniu, – gali pasirinkti pagal savo skonį. Baskų žuvienės skonio negaliu pamiršti iki šios dienos. Ėriuoko mėsa tirpo burnoje. Paprasti, kasdieniški valgiai įgijo visai kitokių, sunkiai suvokiamų, tačiau nepakartojamai išpūdingų skonio atspalvių. Dar sunkiau buvo spręsti, kas darė didesnį išpūdį – skoniai ar patiekalų pateikimas, kuris daugiau priminė meno kūrinį nei žemiškus patiekalus. Gal todėl ispanų gastro-

mijai neša *la nueva cocina vasca* (naujosios baskų virtuvės) manifestą, kuris pareikalavo daugybės minčių, refleksijų, studijų ir eksperimentų. Šiandien, kai valgau Lietuvos restoranuose, kur dažnai pamiršamos senosios Lietuvos šaknys, vėl prisimenu baskų šefus, kurių virtuvė paremta savo šaknų studijavimu, ją keičiant, tačiau neprarandant tradicijų bei vietos ypatybių. Čia tradiciniai valgiai buvo modernizuoti, kuriant ateities baskų valgių kultūrą. Gal todėl per tiek daug metų susidomėjimas baskų virtuve neblėsta.

„Arzak“ restoranas kiek kitoks, kur kiek šaltoką „Akelare“ elegancija keičia daugiau staliukų talpinanti, šiltesnė ir triukšmingesnė aplinka. Pats restorano pastatas priklauso Arzakų šeimai nuo pat pastatymo 1897 metais. Jį Mari seneliai sukonstravo kaip vyno barą ir taverną, vėliau perėmė tėvai ir pamažu pavertė restoranu. Šalia tėvo Mari jau dirbuojasi jo dukra Elena, kuri praėjusiais metais buvo išrinkta geriausia šefe Europoje.

Sutikti svetingų darbuotojų, palydėti dar svetingesnio šeimininko, kuris, būdamas pasaulinė garsenybė, išliko paprastas, kupinas geros nuotaikos ir humoro. Pačioje pradžioje mums buvo pasiūlyta vietoje pilnų porcijų užsakyti po pusę, todėl vietoje keturių patiekalų turėjome galimybės paragauti aštuonis.

Vakariene prasidėjo nuo „Arzak“ restorane sukurto kokteilio iš atvėsinto balto vyno, kur plaukiojo mėtos bei apelsino žievelė. Veltui namie bandžiau atkurti šį gaivinantį gėrimą, man nepavyko. Užsakėme užkeptas krevetes, choriz ant bananų biskvitų ir marinuotus ančiuvius ant braškių. Galiu prisipažinti, kad ančiuvių braškių patiekalą savo priėmimams pasiskoliniau iš „Arzako“. Kaip ir aš, taip ir mano svečiai iš pradžių nesupranta, kaip galima derinti ančiuvius su braškėmis, bet paragavę labai giria. Pagrindiniam patiekalui užsakėme keptą antį su bulvinėmis plunksnomis ananasų padaže, griliuje keptą jūros ešerį. Desertui mums buvo patiekti šokoladiniai sraigčiai bei veržlės. Vienam iš patiekalų vietoje lėkštės buvo padootas „iPad“ ekranas, kuriame putojo vandenynas. Ant ekrano padavė padėjo jūros gėrybes. Salotos buvo uždėtos ant sulamdytos skardinės. Nė vieno patiekalo nebuvo patiekta tradiciškai. Kiekviena lėkštė vertė ne tik gardžiūotis skoniu, bet ir aikštinti iš susižavėjimo, nes kiekviena tapo meno kūrinium. Ar vertėjo mokėti tokius pinigus? Be jokios abejonės, – gyvenimas yra per trumpas, kad negalėtum pasidžiaugti kad ir nedideliais jo teikiama malonumais.

Pasaulyje tiek daug įdomių vietų, kurias verta aplankyti, ir mums gal net per didelė prabanga į tą pačią vietą nuvažiuoti antrą kartą. Laikas bėga, ir vis stipriau suvokiu, kad San Sebastiano neįmanoma pamiršti, kad planuodami savo kitas atostogas, mintimis grįžtame prie šio neįtikėtinai nuostabaus miesto. Ir tikrai žinome, kad anksčiau ar vėliau vis tiek į jį grįšime, nesvarbu, kokie viliojantys beatrodytų kitų šalių miestai. San Sebastianas sužavi, užburia ir suvilioja. Gal kas žino, ar ten neparduodamas koks nedidelis butukas?

Knygos apie Smetonų šeimą autorė siekia šviesti visuomenę

Naujoji knyga turi 416 puslapių.

ALGIS VAŠKEVIČIUS

„Duetas. Antanas ir Sofija Smetonos“ – taip pavadinta knyga, kurią parašė istorikė, Istorinės Lietuvos Respublikos prezidentūros darbuotoja daktarė Ingrida Jakubavičienė. Naujoji solidi daugiau kaip 400 puslapių gausiai iliustruota knyga pasirodė Vilniaus knygų mugės išvakarėse, kur surengtas pirmasis jos pristatymas. Antrą kartą kviestiniais svečiams knyga pristatyta Laikinojoje prezidentūroje, o prieš kelias dienas trečiasis jos pristatymas visuomenei surengtas ypatingoje erdvėje – Kauno įgulos karininkų ramovėje.

Šioje pačioje gražiausioje ramovės salėje Smetonos lankėsi daug kartų, mes tebeturime dar 1938 metais Sofijos Smetonienės padovanotą fortepijoną, kuris puikiai skamba iki šiol. Prieškario Kaune ši salė kartu su Istorine prezidentūra ir Valstybės teatro sale buvo svarbiausiomis vietomis, kur vyko renginiai ir lankėsi tuometis prezidentas“, – sakė dabartinis ramovės viršininkas majoras Donatas Mazurkevičius.

Knygos pristatymo moderatorius, vienas knygų recenzentų Vytauto Didžiojo universiteto profesorius Jonas Vaičenonis priminė, kad apie Prezidentą Antaną Smetoną yra išleista ne viena knyga, apie jį rašė garsūs Lietuvos istorikai Liudas Truska, Alfonsas Eidintas bei kiti, tačiau naujoji knyga „Duetas“ yra kitokia. Tą skirtumą įvardino kita knygos recenzentė Vilniaus universiteto docentė Dalia Bukelevičiūtė, teigusi, kad didžiosios politikos naujojoje knygoje nedaug, ji skirta dviem ypatingiems žmonėms, išskirtinei šeimai, kūrusiai tarpusavio gyvenimą. Leidinyje jie atsiskleidžia kaip žmonės, kaip asmenybės, eję kartu, auginę vaikus ir svariai prisidėję prie valstybės kūrimo.

Renginyje dalyvavusi Vilniaus universiteto Kauno humanitarinio universiteto profesorė Raminta Jurėnienė, vedėjui priminus patarlę „Nėra namų be dūmų“ ir paklausta, ar buvo tų dūmų Smetonų šeimoje, atsakė, kad nebuvo tų dūmų daug, o ir apskritai galima kalbėti ne apie duetą, o apie trio, kurį sudarė valstybė, prezidentas ir jo žmona. Valstybė jiems visada buvo labai svarbu, S. Smetonienė suko visus šeimos reikalus ir kartu aktyviai dalyvavo valstybės gyvenime, ypač ketvirtajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje. Būta ir jos romantiško susižavėjimo profesorium, kunigu, tautininkų ideologijos vienu kūrėju Izidorium Tamošaičiu, bet tai buvusi sielos meilė.

„Man atrodo, kad prezidentui pirmojoje vietoje

buvo valstybė, o po to moteris. 1937 metais antrajame moterų suvažiavime jis teigė, kad moters vieta yra šeimoje, dar po metų, kreipdamasis į moteris, sakė, jog būtent nuo jų priklauso valstybės ateitis, nes kokius sūnus jos išaugins, tokia ir bus Lietuva“, – priminė profesorė.

Ji taip pat paminėjo, jog Prezidentas matė vyrą kaip šeimos centrą, ir knyga atskleidžia A. Smetoną kaip šeimos žmogų ir kartu šeimos galvą, kuris dirbo ir gyveno prezidentūroje su šeima, kartu pusryčiaudavo, kartu eidavo į balius, kasmet kartu vykdavo atostogauti į Palangą.

Rašydama šią knygą, jos autorė praėjusių metų lapkritį turėjo galimybę apsilankyti Jungtinėse Amerikos Valstijose, kur Clevelando mieste buvo susitikusi su Prezidento palikuonimis, lankėsi šio miesto Lietuvių kultūros dokumentavimo centre ir gavo unikalios medžiagos, nuotraukų, kurios pirmą kartą dabar skelbiamos Lietuvoje.

„Nebuvo ši knyga planuota, nemaniau, kad ji atsiras taip greitai – tarsi iš dangaus jaučiau kažkokią globą ir gavau energijos. Pernai rugsėjį pranešusi, kad bus tokia knyga, iki metų galo ją jau baigiau. Esu istorikė, o ne rašytoja, man svarbu realūs žmonės, istoriniai dokumentai, archyvai, amžininkų prisiminimai, laišakai, tad viskas knygoje yra paremta šaltiniais, o naudotos literatūros sąrašas ištis ilgas. O parašyti knygą paskatino pernai mano išleista knyga ‘Seserys’ apie Sofiją Smetonienę ir jos seserį Jadvygą Tūbelienę, kai sulaukiau didelio susidomėjimo ir palaikymo, žmonės pasidalino su manimi įdomia medžiaga, nuotraukomis“, – pasakojo gausiai į ramovę susirinkusiems klausytojams autorė I. Jakubavičienė.

Anot jos, Smetonos buvo unikalios šeimos pavyzdys, kito tokio labiau žinomo pavyzdžio gal ir nerastum. Šeima gyveno savo gyvenimą, bet buvo ir svarbiausių įvykių epicentre, ir autorei norėjosi parodyti visai Lietuvai, koks unikalus duetas tai buvo, kuris suskambo ne tik asmeninio gyvenimo erdvėje, bet ir plačiame XX a. Lietuvos istorijos kontekste.

Knygos trumpoje apžvalgoje rašoma, jog amžininkus stebino tai, kaip šioje poroje susiderina dvi gana skirtingo temperamento asmenybės. Intelektualų, santūrų ir diplomatišką Antaną puikiai papildydavo žmonos Sofijos praktiškas požiūris, energija, veržlumas ir ryžtas neatidėliojant spręsti problemas. Jų gražus šeiminių ryšys truko beveik keturis dešimtmečius, nes abu partneriai vienas iš kito daug išmoko ir ilgainiui tapo darnia komanda.

Smetonų šeima pakilo iki tarpukario Lietuvos visuomenės elito viršūnės, nes sutuoktiniai dar bendro kelio pradžioje peržengė asmeninio patogumo ir siaurų interesų ribas. Atsidūrę politinio gyvenimo epicentre, jie veikė istoriją patys būdami jos dalimi.

Autorė sakė, kad visuomenė gali atrasti kitokią Smetonos portretą, nei jis sukurtas politinės istorijos tyrimuose. Tam labai pasitarnavo ir jos kelionė į Ameriką. „Kai išleidau savo knygą ‘Seserys’, ja susidomėjo kino režisierė Ramunė Kudzmanaitė, tad ta knyga gali sulaukti ir ekranizacijos. Režisierė

I. Jakubavičienė dalina autografus.

man pasiūlė nuvykti į Ameriką, taip mes atsidūrėme New Yorke, paskui Clevelande.

Ten Lietuvių kultūros dokumentavimo centre varčiau dokumentus, suradau tikrų perlų – pavyzdžiui, dešimtmetės Sofijos nuotrauką, kitų fotografijų, kurios niekada nebuvo išspausdintos Lietuvoje ir labai praturtino knygą. Buvome ir prie namo, kur gyveno Smetonos ir kur kilusio gaisro metu Prezidentas žuvo, taip pat aplankėme vietą, kur po jo žūties du dešimtmečius gyveno našlė, jų amžinojo poilsio vietą. Kai vaikštai tomis gatvėmis, kalbėsi su žmonėmis, būni tose vietose, daug ką supranti ir įvertini kitaip, daug giliau“, – sakė ji.

I. Jakubavičienė yra pasakojusi, kad prieš kelionę į JAV intensyviai dirbo Lietuvos centriniame valstybės archyve: peržiūrėjo gausybę J. Tūbelienės ir A. Smetonos laišku, kurie padėjo atkurti visą jų gyvenamųjų vietų kaitą. Jai norėjosi pamatyti gatves, kuriomis kažkada vaikščiojo Prezidentas su žmona, rasti namą, kuriame 1944 m. žuvo A. Smetona. Tą namą rado beveik nepasikeitusį – dabar ten gyvena vietos policininkas su šeima, o trečiajame aukšte, mansardoje, kur glaudėsi Prezidentas su žmona – juodaodė kirpėja.

New Yorke ji aplankė J. Tūbelienės anūką, žinomą finansininką Peter Kuhlman, kartu su juo ieškojo S. Smetonienės sesers nuomotų butų Manhatano ir Brooklyno gatvėse. Jo dėka pavyko patekti į vieną prabangiausių New Yorko viešbutį „Pierre“,

Sofija Smetonienė su dalyvauja renginyje Karininkų ramovėje Kaune

Renginio dalyviai pamatė ir įdomių fotografijų.

Sofija Smetonienė su vaikais Juliumi. Lozana, 1919 metai

A. Vaškevičiaus nuotraukos

Ką veikti per pavasario atostogas, arba kalinys kambaryje

Gytis Kriaučiūnas

Neseniai mūsų šeima pavasario atostogoms keliavo į JAV pietus. Būdami Memphis mieste, Tennessee valstijoje, sužinojome apie naują pramogą. Jos esmė tokia: esi užrakintas kambaryje ir turi iš jo pabėgti naudodamas daiktus, kuriuos jame randi. Tie daiktai – ne plaktukai. Reikia rasti ir išspręsti mįsles, kurios suteikia informacijos, kaip išeiti iš to kambario. Iš tikrųjų tai nėra taip baisu kaip skamba. Gali bet kada išeiti, jeigu nori, ir vėl grįžti. Paprastai įveikti užduočiai skiriama tik valanda. Memphis mieste buvo dvi tokios pramogos vietos – viename buvo keturi pabėgimo scenarijai, kitame – du.

Mes pasirinkome vietą, kur buvo keturi variantai. Ėmėmės „Mayflower“ kambario. Tikslas – pabėgti iš žudiko kambario, kol jis mūsų dar nesustabdė ir nenužudė. Vadinamojo žudiko nėra kambaryje, – tai tik kambario scenarijus. Taigi nuvažiuavome į „Memphis Escape Rooms“. Mus ėleido ir davė pažiūrėti trumpą filmuką apie tai, ką tuojau turėsime daryti. Mes sužinojome taisykles ir išėjimus, jeigu būtų reikalingas, pvz., į tualetą arba atsitiktų gaisras.

Po filmuko mus uždarė kambaryje. Ant televizoriaus ekrano išsijungė laikrodis: 60:00. Apieškojome

kambarį ir apžiūrėjome visus daiktus, kurie galėtų mums padėti. Greitai suradome raktą ir dėlionės detales. Naudodami raktą atidarėme kabinetą, kur radome kitą raktą ir daugiau informacijos. Po kiek laiko sulaukėme daugiau staigmenų. Žinoma, su kiekvienos mįslės įminimu mūsų nuotaika gerėdavo.

Pramogos įkūrėjai prašo, kad dalyviai per daug kitiems nepasakotų, nes tada būtų neįdomu dalyvauti žaidime, todėl turiu gerbti prašymą ir visų detalių negaliu atskleisti. Mes buvome labai arti sprendimo, deja, laikas baigėsi – 00:00. Mes nemažai sugaišome sprenddami keletą mįslių. Reikia pažymėti, kad kambariuose yra kameros, ir darbuotojai mato, kaip sekasi, ir televizoriaus ekrane atsiunčia žinučių, kurios padeda išpėti mįsles. Tai mums labai padėjo. Nors iš kambario nepabėgom, bet buvo labai smagu.

Toje vietoje, kur buvome, galėjo dalyvauti iki septynių žmonių. Kaina – 20 dol. asmeniui. Įdomumas – kad gali dalyvauti visa šeima, nes reikia naudoti daugiau proto negu raumenų. Aš spėjau, kad darbuotojai klausėsi ir mūsų, kad galėtų mums padėti. Taigi jiems buvo sunkiau mus sekti, nes mes daugiausiai kalbėjome lietuviškai.

Tokių vietų JAV ir pasaulyje (įskaičiuojant ir Lietuvą) galima rasti daug: New Yorke, Čikagoje, Los Angeles, Toronte, Ottawoje, Vancouveryje, Vilniuje ir kitur.

kuriame kadaise vyko į Ameriką atvykusio A. Smetonos sutikimas.

„Rašant knygą, lemiamas buvo žmogiškasis faktorius. Aš noriu labai padėkoti daugybei man padėjusių žmonių, kurie pasidalijo savo ir savo tėvų albumų nuotraukomis, prisiminimais, įdomiais pasakojimais. ‘Duetas’ yra daugelio žmonių bendravimo rezultatas, nors knygos viršelyje yra tik mano vienos kaip autorės pavardė”, – kalbėjo istorikė.

Auditorijos klausinama apie lobizmą ir apie tai, kokią įtaką valstybės valdyme turėjo Prezidento žmona, I. Jakubavičienė sakė, kad tos įtakos būta, nes S. Smetonienė pasižymėjo gera išvalga bei intuicija, ji buvo atidi detalėms ir greitai tapo neoficialia Prezidento patarėja. „Sofiją mes galime laikyti politike, nes jei ne jos noras dalyvauti politikoje, A. Smetona galėjo ir netapti prezidentu ar juo tapęs pirmąjį kartą galėjo netapti antrąjį. Ji labai rėmė politinius žygius, buvo atsidavusi, net jei finansiškai tai buvo nuostolinga. Pasirinkdama neturtingą, bet išsilavinusį vyrą ji kartu pasirinko politiką ir buvo politinių įvykių dalyvė – juk net tuomečiai žvalgybos duomenys rodė, kad 30 procentų visų raportų skirta jai”, – sakė docentė.

Renginio metu neišvengta ir klausimų apie A. Smetonos atminimo įamžinimą Vilniuje bei galimą jo palaikų perkėlimą į Lietuvą. A. Vaičėnionio nuomone, Vilnius Prezidentui visada buvo labai svarbus, ir artėjant 2018 metams, kai bus minimas atkurtos valstybės 100-metis, paminklas jam galėtų

atsirasti.”

„Apie palaikų galimą pervežimą kalbėta jau ne kartą, ir maždaug 1993–1994 metais būta tokių diskusijų, bet kol kas bendravimas su prezidento palikuonimis šiuo klausimu nedavė rezultatų. Aš manau, kad šios dvi knygos – ‘Seserys’ ir ‘Duetas’ yra rezultatas, kuris gerokai atšildė Smetonos giminės požiūrį Lietuvos atžvilgiu, ir perspektyvoje ta diskusija turi tęstis, nes natūralu, kad savo didvyrius mes norime turėti savo žemėje, o tokį norą yra išreiškęs ir pats Prezidentas. Aš tikiu, kad ateis laikas ir Prezidentas grįš į gimtinę”, – vylėsi profesorius.

Pati I. Jakubavičienė yra mažesnė optimistė šiuo klausimu. „Knygoje aš aiškiai įvardinu priežastis, kodėl iki šiol jo palaikai nėra parvežti į Lietuvą. Antano Smetonos sūnus Julius yra rašęs, kad Prezidentas norėjo būti palaidotas gimtajame Ukmergės rajone. Deja, šiandien aplinkoje dar yra per daug negatyvizmo Prezidento atžvilgiu, dar reikia nemažai laiko ir daug pozityvesnio požiūrio į pirmąjį ir paskutinį to meto Lietuvos vadovą, nes jo veikla yra labai dažnai vertinama iš šios dienos pozicijų, neatsižvelgiant į to laiko sąlygas ir aplinkybes.

Tad savo šiomis dviem knygomis aš prisidedu prie visuomenės švietimo ir šios šeimos garbingo vardo reabilitavimo, nes man ne tas pats, kas vyksta Lietuvoje. Nežinau, ar bus paminklas A. Smetonai 2018 metais, bet jo juk reikia mums, o ne jam. Kol kas pagal galimybes stengiuosi daryti tai, kad požiūris į šį žmogų ir šią šeimą keistųsi”, – sakė knygos autorė.

SKAUSMO GYDYMAS

DR. RENATA VARIAKOJYTĖ
SKAUSMO GYDYMO SPECIALISTĖ
7600 W. College Drive
Palos Heights, IL 60463
Tel. 708-361-5550
Nugaros, kaklo, galvos, sąnarių bei kitų skausmų gydymas

VIDAUS LIGOS

EDMUNDAS VIŽINAS, M.D., S.C.
VIDAUS LIGŲ GYDYTOJAS
Kalbame lietuviškai
6918 W. Archer Ave. St. 5 ir 6
Chicago, IL 60638
Tel. 773-229-9965
Valandos susitarus

AKIŲ LIGOS

DR. ŽIBUTĖ ZAPARACKAS
DR. PAUL KNEPPER
Akių ligos – chirurgija
150 E. Huron, Suite 1000
Chicago, IL 60611
Valandos susitarus
Tel. 312-337-1285

ARAS ŽLIOBA, M.D.
AKIŲ LIGOS – CHIRURGIJA
219 N. Hammes Avenue
Joliet, IL 60435
Tel. 815-741-3220

DANTŲ GYDYTOJAI

DR. JOVITA KERELIS
DANTŲ GYDYTOJA
9525 S. 79 th Ave., Hickory Hills, IL
Tel. 708-598-8101

EUGENE C. DECKER, DDS, P.C.
DANTŲ GYDYTOJAS
Lietuviams sutvarkys dantis už prieinamą kainą
Susitarimui kalbėti angliškai arba lietuviškai
4647 W 103 St, Oak Lawn, IL
25 E Washington, Ste 1121,
Chicago, IL Tel. 708-422-8260

Premijuotą knygą apie JAV lietuvius galite nusipirkti „Drauge“

Vilniaus tarptautinėje knygų mugėje pristatytą šiais metais leidyklos „Aukso žuvis“ išleistą knygą „Manėm, kad greit grįšim“ (sud. Dalia Cidzikaitė, Laima Petrauskaitė VanderStoep ir Dalia Stakytė Ansysienė) galite įsigyti „Draugo“ knygnylyje. Kaina – 25 dol. (Illinois valstijos pridėtinės vertės mokestis – 9.25 proc., persiuntimas paštu – 5 dol.). Teiraukitės tel. 773-585-9500.

Knygoje – aštuoniolika pokalbių su JAV lietuviais, kurie Antrojo pasaulinio karo metais nuo artejančio sovietų fronto ir tremties grėsmės buvo priversti palikti Lietuvą ir trauktis į Vakarus. Knygos sudarytojų pašnekovai atvirai pasakoja apie bėgimo iš Lietuvos aplinkybes, gyvenimą DP stovyklose Vokietijoje, apsisprendimą emigruoti ir įsikūrimą Jungtinėse Amerikos Valstijose.

Knyga „Manėm, kad greit grįšim“ yra didesnio projekto – Sakytinės istorijos projektas – dalis, kurį 1995 m. sumanė JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros taryba. Projekto metu į magnetofono juostas įrašyti 65 pokalbiai. 30 pokalbių įrašyti Čikagos apylinkėse, 35 – kitur. Šiandien bent pusė kalbintų asmenų jau yra mirę.

Bronė Mikulienė, gyvenanti Westchester, IL, pradžios metinę „Draugo“ prenumeratą ir paaukojo 50 dol. Jūsų parama dar ilgam išsaugos gimtąją kalbą iševivijoje.

Henrikas Laucius, gyvenantis Union Pier, MI, kartu su metinės „Draugo“ prenumeratos mokesčiu atsiuntė 50 dol. Jūsų paramos dėka dar ilgai gyvuos lietuviškas spausdintas žodis.

Danutė Jakovickienė, gyvenanti Palos Hills, IL, pradžios metinę „Draugo“ prenumeratą ir paaukojo 50 dol. Nuoširdus ačiū, kad remiate lietuvišką spausdintą žodį.

Ona Rakauskas, gyvenantis Melrose Park, IL, kartu su metinės „Draugo“ prenumeratos mokesčiu atsiuntė 50 dol. Nuoširdžiausia padėka už paramą.

Kristina Masiulis, gyvenanti Elmhurst, IL, pradžios metinę „Draugo“ prenumeratą ir paaukojo 50 dol. Padėka už išsaugotą lietuviško žodžio skambėjimą.

Patricia Nelia Paulauskas, gyvenanti Chicago, IL, kartu su metinės „Draugo“ prenumeratos mokesčiu atsiuntė 50 dol. Dėkojame už ne vienerių metų paramą.

Linus T. Sutkus, gyvenantis Homewood, IL, pradžios metinę „Draugo“ prenumeratą ir paaukojo 50 dol. Nuoširdžiausius padėkos žodžius skiriame Jums.

Stasė Olšauskas, gyvenanti Hickory Hills, IL, kartu su metinės „Draugo“ prenumeratos mokesčiu atsiuntė 50 dol. Jūsų dėka lietuviškas žodis skamba tarp mūsų.

„Mūsiškiai“: estradinis šou – įspūdžiui sudaryti, ne istorinei tiesai atskleisti (VI)

Tešynys iš kovo 26 d.

VIDMANTAS VALIUŠAITIS

Šaltiniai

Prie to, kas jau buvo pasakyta, ryšium su Rūtos Vanagaitės knyga „Mūsiškiai“, belieka pridurti pastabų dėl jos naudojamų šaltinių, medžiagos atrankos, „lietuviškojo antisemitizmo“ ištakų, taip pat mąstymo etikos, kuria grindžiamas pasakojimas. Tai susiję su pirmajame straipsnyje paminėtais 6, 7, 10, 12 punktais (<http://lietuvsdiena.lrytas.lt/aktualijos/musiskiai-dvylika-esminiurutosvanagaites-knygos-klaidu.htm>).

Pradėkime nuo šaltinių, kurie naudojami knygoje. Pagrindiniai – autorės ir Efraimo Zuroffo kelionių po Lietuvą pasikalbėjimai su sustojimo vietose sutiktais žmonėmis, pluoštas atsitiktinių žmonių prisiminimų, KGB tardymo bylos iš Lietuvos ypatingojo archyvo, šiek tiek citatų iš knygų ir laikraščių, pačios autorės pasvarstymai, pastabos bei replikos knygoje plėtojama tema.

Centrinę vietą užima autorės pasikalbėjimai su svečiu iš Izraelio. Jiedu kaskart aptaria kylančius įspūdžius kiekvienoje vietoje, kai tik sustoja pagerbti kadaise ten gyvenusius ir per Holokaustą išžudytus Lietuvos žydus.

Arsenalas nedidelis. Išvados daryti – aiškiai nepakankamas.

Juo labiau kad autorė su archyvine medžiaga nedirbo ta prasme, kuria dirba su ja istorikai ir tyrinėtojai. Jie ieško faktų. Naujų, nežinomų, nepanaudotų. Patikimų. Atradę – juos tikrina. Gretina su kitais. Lygina su kontekstine informacija. Tada daro vertinimus ir išvadas.

Vanagaitė eina kitu keliu. Ji nesirūpina faktus tikrinti. Nepaiso, ko vertas pats šaltinis, iš kurio tuos tikrus ar tariamus faktus ima. Bet ima ir deda į knygą. Kiek tai patikima, rodo Laimono Noreikos, Justo Paleckio žento, atsiminimai apie „Lietūkio“ garažo įvykius.

Tai buvo pirmasis nacių agentūros suorganizuotas pogromas Kaune, ką yra įrodęs istorikas Arvydas Anušauskas ir savo tyrimą pristatęs Holokausto muziejui Washingtone. Spaudoje ne kartą rašyta apie nevienodus, prieštarotus to įvykio liudijimus, apie suklustotą nuotrauką, kas irgi abejonių beveik nekeliama (<http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/lietukio-garazas-klastociu-pinklese.d?id=12723652>).

Bet Vanagaitė dėmesio į tai nekreipia. Noreikos liudijimus pateikia be komentarų, kaip šaltinį: *Grįždami namo posūkyje iš Vytauto prospekto pamatėm stovinčią minią žmonių. Gal kokių penkiasdešimt, nedidelė minia, ant šaligatvio sustoję jie ten sutilpo. <...> Tai buvo „Lietūkio“ garažas. <...> Mačiau dvi grupes. Vienas vieną muša, kitas kitą. Klaičius siaubas. Kitur net nežiūrėjau... ir tas žmogus paskui nukrenta ir nebepasikelia. <...> O tuo metu kitoj pusėj Vytauto prospekto buvo Kauno miesto centrinės kapinės ir ten vyko baltaraiščių laidotuvės. Grojo gedulinę maršai. Klaiškuma. Čia tos žudynės, čia tas maršas.*

Užsienio šaltiniuose dar nurodoma, kad po šios kraujo puotos kažkas atsinešė akordeoną ir užgrojo Lietuvos himną. Epizodas yra virtęs beveik folkloru, literatūroje apie Holokaustą daug kur pristatomas kaip „lietuviš-

kojo antisemitizmo“ vizitinė kortelė. Iki kelionės į Kauną tuo buvo įsitikinęs ir Zuroffas. Laimei, nuomonę čia pakeitė.

Kaunietis Chaimas Bargmanas, sąžiningas žmogus ir rūpestingas kraštotyrininkas, jam paaiškino: *Nieko panašaus. (264 p.) Nuo geležinkelio stoties, ėjo pro šalį du benamiai. Vienas iš jų turėjo armoniką. Kažkuris iš sargybinių paprašė: Sugrok jiems Slobodkos žydų maršą. <...> Taip, po pasaulį keliauja legenda, kad po žudynių minia giedojo Lietuvos himną. Žydai ir paskleidė tą legendą. Jie Slobodkos žydų maršo nežinojo, tai buvo antisemitinė Kauno prasuomenės dainuška. (265 p.)*

Gaila, kad Chaimas nebuvo prieš tai perskaitęs Noreikos atsiminimų. Jis būtų paaiškinęs Vanagaitę ir Zuroffui, kad tai, ką aktorius Noreika papasakojo apie vienu metu vykusias žudynes ir sukilėlių laidotuves, irgi yra iš „liaudies folkloro“. Kadangi sukilėliai buvo palaidoti birželio 26 d., o „garažo“ pogromas įvyko birželio 27 d.

Čia pavyzdys, kiek patikimas šaltinis yra atsiminimai. Žinoma, jie yra šaltinis. Tačiau šaltinis, kurį būtina tikrinti ir paremti papildomais įrodymais. Lygiai svarbu yra ir kompetencija bei patikimumas asmens, kuris tuos atsiminimus perduoda. Priešingu atveju, o ypač kai užrašinėjami praėjus dešimtmečiams, ir dar iš žmonių, kurie neva „bijo“ (189 p.), patys nesugebėdami įvardyti ko, neprisistatydami ir neatskleisdami savo tapatybės, tokie atsiminimai vertės neturi. Iš Vanagaitės ir Zuroffo kelionės metu sutiktų ir kalbintų žmonių dėmesio verti, mano supratimu, tik Eugenijaus Bunkos ir Chaimo Bargmano liudijimai.

Apie KGB šaltinius tenka kalbėti panašiai. Negalima paneigti, kad ir tardymo protokoluose galima rasti naudingos tiesai atskleisti informacijos. Tačiau šį šaltinį reikia vertinti ypač atsargiai. Todėl, kad jį rengė totalitarinės valstybės profesionalūs represijų vykdytojai. Jie nebuvo suinteresuoti išaiškinti tiesą. Jie buvo suinteresuoti savo auką sukompromituoti, išgauti prisipažinimus, tuo pat metu nepalikti pėdsakų, koku būdu tie prisipažinimai buvo išgauti.

Jokiuose protokoluose nerasime patvirtinimų, kad žmonės buvo kankinami. Bet vargu ar kam nors kyla abejonių, kad sovietų slaptoji policija žmones kankino ir persekiojo. Nuo brutalių formų, kai jie būdavo žalojami, luošinami ir žudomi Stalino laikais, iki švelnių Sovietų Sąjungos saulėlydžio išvakarėse. Vengiant politinius-ideologinius priešus teisti atvirai, už „netinkamas“ pažiūras jiems buvo fabrikuojamos kriminalinės ar ekonominės bylos, vykdomas psichologinis teroras, šmeižimas ir persekiojimas spaudoje.

KGB tardytojai nebuvo teisininkai klasikine teisės sampratos prasme, pagal kurią siekiama nustatyti tiesą. Ir tik tiesą nustatčius – teisti. Sovietinės teisės esmę nusako Stalinui priskiriamas posakis: „Duokite žmogų, straipsnį parinksime“.

Vladas Niunka, buvęs raudonasis partizanas ir Lietuvos TSR vyriausiasis prokuroras, buvo gerai išsivinęs savo mokytojo mokslą: „Mes kiekvieną akimirką, kiekvienam galim mesti kaltinimą: ‘Esi liaudies priešas!’ Tegu įrodo, kad jis ne toks!“

Niunkos stropus darbas tarybiniuose „teisingumo“ organuose buvo įvertintas. „Rasta“, kad jis tinkamas vadovauti strategiškai svarbesniam barui – ideologinei „visuomenės avangardo“ (komunistų) orientacijai. Tapo paaugštintas pareigose. Jam buvo parinktas svarbiausio ideologinio organo, mėnraščio „Komunistas“ vyriausiojo redaktoriaus vaidmuo. Prokurorai, teisėjai, advokatai jo kabinete kalbėdavo plonu balsu ir buvo atidūs „Komunisto“ skaitytojai.

Metu, kai Niunka redagavo „Komunistą“ (1962), Vilniuje ir buvo teisiami žydšaudžiai. Vanagaitė savo knygoje būtent šios bylos ištraukomis ir dalijasi. Cituoja be komentarų. Lyg Julian Assange „WikiLeaks“. Lyg priekaištas skaitytojui iš „paskutinės instancijos“. Kadangi „kalba“ – šaltiniai. Išnašose duodama tik su nuoroda į lentyną, kurioje byla Ypatin-gajame archyve padėta. Norintieji gali nueiti ir įsigilinti į ją patys.

Šį tą paaiškinti vis dėlto vertėjo. Bent jau tai, kad šaltinis – abejotino patikimumo. Juo vienu, mažų mažiausiai, pasitikėti negalima. Todėl, kad KGB tardytojai turėjo užduotį ne aiškintis, kaip buvo iš tiesų, bet visų pirma „surinkti įrodymus“. Jei reikia – išmušti ar išgauti kitomis priemonėmis. Kitaip tariant, auką, pasodintą ant kietos kėdės priešais tardytoją, sukompromituoti. Nepaisant netgi to, kad ta šiandieninė KGB auka dar vakar pats galėjo būti budelis.

Tokie šiai įstaigai buvo vertingi. Įklimpeš į nusikaltimus žmogus organizacijoms, panašioms į gestapą ar KGB, turėjo vertės. Kodėl? Paaiškina Adolfas Damušis, buvęs Laikinosios vyriausybės narys, su kuriuo parengiau interviu 1989 m., kai jis buvo atvykęs į VDU atkuriamąją konferenciją. *Damušis: Kai įvyko sukilimas, visi išėjo iš kalėjimo – tiek politiniai kaliniai, tiek kriminaliniai. Išlaužė duris arba sargai atrakino. Kriminalistai po to greitai vėl įkliūdavo (kriminalinė policija buvo lietuvių). Gestapo atstovas tuojau juos pasiimdavo. Tai kuriam tikslui jis tokį žmogų pasiimdavo? Jis juk jo nenaikino!... Naudojo savo tikslui.*

Bet Vanagaitė to nesupranta. Ji skaito ypatingo slaptumo KGB bylas, randa parašyta, kad vienas žydšaudys „priklausė agentūriniam tinklui“, kitas buvo „pervestas į agentus“, trečias vadinosi „agentas Jonas“, bet vis tiek kraipo galvą: „Ką jiems KGB pasiūlė? Mažesnes bausmes?“ (117 p.)

Tie klausukai man kažkaip nederą su knygos pedagoginiu tonu, kuriuo auklėjamas skaitytojas nuo pirmųjų puslapių... Gerbiamoji, tie vyrai gavo naujas tarnybas! Stojo tarnauti organizacijai, kuri ką tik juos tardė!

Nežinau, ar turiu aiškinti toliau? Jie „savo gelbėtojams“ įsipareigojo.

Ir įsipareigojo rimtai. Tapo itin pavojingi visuomenei. Tapo nusikalstamos organizacijos valdomais recidyvistais. Su didele žudymo praktika. Naudojama išskirtinai juodiems darbams. Totalitarinės sistemos priešams persekioti, bauginti, luošinti, jei reikia – ir žudyti. Padugnės tęsė karjerą. Tik pas kitą šeiminką.

Tačiau Vanagaitė jų pavardžių savo knygoje neatskleidžia. Nors tereikėjo iš atverstų bylų pavardes nusirašyti. Bet ne. Ji peikia Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro vadovybę, kaltina, neva ji slepia žydšaudžių sąrašus. Ir dar „susimokiusi“ su Lietuvos vyriausybe.

Nemaža dalis pavardžių, galimai susijusių su nusikaltimais, prieinama internetu (<http://genocid.lt/Leidyba/7/suimtu.htm>). Bet čia nepasakyta, kad tai „žydšaudžių sąrašas“. Kadangi istorikai supranta skirtumą tarp savo pareigų ir prokuratūros.

Vanagaitė, panašu, – nelabai. Ji tik nori sąrašo ir nori kaltinti. Daugelį.

Bet gal ji žino, kodėl šio sąrašo mirties bausme nuteistų bataliono karių dalis buvo sušaudyti, o kita dalis – ne? Ir kodėl šios bylos per visą sovietmetį buvo laikomos giezčiausioje paslapytyje?

Tačiau atsakomybės reikalaujama iš Lietuvos vyriausybės už nusikaltimus, kurie buvo įvykdyti Lietuvos Respublikai esant okupuotai, šalyje šeiminkaujant įsibrovėlių ginkluotai jėgai ir jų primestai teisėtvarkai? Ir net už tuos nusikaltimus, kurie buvo padaryti ne Lietuvos teritorijoje?

Pagaliau, ar į tą sąrašą turėtų būti įtraukti ir Lietuvos piliečiai žydai, tarnavę Vilniaus žydų policijoje ir pasižymėję itin dideliu žiaurumu bei brutalumu, 1942 m. rudenį sušaudę 800 savo brolių Ašmenoje? (Avraham Tory, „Surviving the holocaust. The Kovno Ghetto diary“, 1990, 373 p.)

Nuo Antikos laikų civilizuočių šalių teisėje galioja principas: *Pacta juramenta robur non habent*, t. y. prievarta duotos priesaikos negalioja. Bolševikai ir naciai elgėsi atvirėškiai: priesaikas išgavinę prievarta.

Tai svarbios priežastys, kodėl šaltiniai, kuriais savo kaltinimus lietuviams grindžia Vanagaitė, yra nepatikimi.

Antisemitizmas

Vanagaitė savo knygoje šaunasi nuginkluoti lietuviškąjį antisemitizmą: „Mes kone visi kilę iš kaimų. <...> Mūsų seneliai ir proseneliai nebuvo labai išsilavinę, tad jie natūraliai perėmė visas Bažnyčios jiems įdiegtas tiesas ir kartu – prietarus. <...> Mūsų antisemitizmą, paveldėtą iš senelių, sustiprino pokarinės sovietinių žydų invazijos. <...> Mes, lietuviai, taip ir nepažinome savųjų žydų kultūros. Ir kuo mažiau žinome, tuo daugiau vietos prietarams, tuos stipresnis yra mūsų senas geras antisemitizmas“. (260 p.)

Priekaištai dėl antisemitizmo apskritai yra tokio pobūdžio, kai ginčytis dėl to tolygu galynėtis su miuluotu plikiu: nei sugriebt, nei parverst!

Todėl nesiginčysiu. Nekalbėsiu už visus lietuvius. Vanagaitės pavyzdžiu, pasibarstysiu galvą pelenais ir pasakosiu apie Valiušaičių „antisemitizmą“. Juolab kad neseniai išleidau knygą apie Valiušaičių giminę. Belieka tik pacituoti iš jos mano močiutės

Emilijos Valiušaitienės (1881–1973) pasakojimo dalį, kur ji pati liudija apie Bažnyčios įdiegtus „prietarus“, apie tai, kokie „priešiški“ santykiai buvo tarp Valiušaičių ir žydų, ir kaip aplinkiniai žydai prieš Valiušaičius buvo „susimokę“. Čia epizodas iš 1929 m. nuotykių, kai ji rūpinosi išleisti vieną iš savo sūnų studijuoti į Italiją.

Stasys jau ruošiasi kelionei. Dar šiek tiek pinigų trūksta. O aš daug žąsų turėjau. Nueinu pas vieną Baisogalose žydą, jis supirkinėjo žąsis. Klausiu: „Perički, jūs perkat žąsį?“ – O kaipgi, – perkam. Tai aš jam ir sakau: Žinai ką, duok man pinigų iš kalno, o žąsįs bus tavo. Kai prieis laikas supirkinėti, tada paimsi žąsis, o man pinigus jau būsi atidavęs. – Na, gerai, gerai. Aš galiu tau ir paskolinti. Taip ir buvo. Paimė žąsis, kada atėjo laikas jam supirkinėti.

Kraitelio, mamyt, reikia – batelių, rūbų, – sako Staselis. Galvoju sau, tai kur dabar man eiti? Mūsų miestelis buvo Šeduva. Nuvažiuoju pas vieną pažįstamą krautwininkę. Ponia Chava, – sakau, – sūnus išvažiuoja į Italiją, ar gali duoti man ‘ant bargo?’ – „Oi, kiek nori – choj pusę krautuvės imk. Reikia, reikia vaiką į užsienį išleisti. Imk ko reikia, aš žinau, kad tu atiduosai“. Viską gaunu.

Na, dar batelių trūksta. Toks Mirvic, pažįstamas, krautuve turi. Nueinu, sakau, sūnus Stasys išvažiuoja. Imk, – sako, – ko reikia, aš nebijau, jūs geri žmonės, atiduosite.

Štai tokie „prietarai“ ir tokie santykiai vyravo tarp tų „išsilavinimo stokojusių“ valstiečių ir aplinkinių miestelių žydų. Įdomu tai, kad anksčiau, nei nuėjo močiutė pagalbos pas žydus, buvo užėjusi skolintis pinigų pas du lietuvius. Vienas paskolino, o su kitu buvo tokia kalba:

Klausia, ką jam pasakysiu? Sakau, atėjau pinigų paskolinti. A-a, pinigų... Taip tai taip, paskolinti tai paskolinti, bet kas juos atiduos? – Na, – sakau, – kas pasiskolins, tas ir atiduos. Negau nu, išeinu. Grįžtu ir galvoju: Kur dabar man eiti? Ir eina pas žydus...

Dar kiti jos sūnūs, mokslus ėję Rygoje, Čekoslovakijoje, Kaune, irgi jautė ištiestą draugišką Baisogalos ir Šeduvos miestelių pažįstamų žydų ranką. Niekada žydų atžvilgiu negirdėjau šiurkštesnių, juo labiau – tokių kvailų žodžių (74 p.), kuriuos knygoje cituoja Vanagaitė, nei iš senelių, nei iš tėvų, nei iš dėdžių.

Priešingai. Atėjus žydams sunkiai valandai, jie darė ką galėdami jiems padėti. Prezidentas Valdas Adamkus mano dėdės Broniaus Valiušaičio šeimą apdovanojo (po mirties) „Žuvančiųjų gelbėjimo kryžium“, kuri, kaip rašoma Prezidento dekretu, „nepaisydama mirtino pavojaus sau ir savo šeimai, 1941–1945 metais gelbėjo žydus nuo nacių genocido“.

„Patys tėvai apie tai su mumis niekada nekalbėjo. Padėjo kuo galėdami kaimynų šeimai ir tai tikriausiai jiems atrodė visiškai natūralus dalykas“, – sako mano pusseserė Nijolė Valiušaitytė-Misiūnienė, žinoma Kauno kardiologė, medicinos mokslų daktarė, profesorė.

Vanagaitė – inventorizuoja. Skaičiuoja kurių buvo daugiau – žydšaudžių ar gelbėtojų? Gelbėtojų randa 2 559 pavardes, o žydšaudžių... atsiprašau, net ne žydšaudžių, o tik asmenų „galimai dalyvavusių Holokauste“ – 2 055 pavardes. Pripažįsta: „Taigi gelbėtojų Lietuvoje buvo daugiau. Oficialu“. (146 p.)

Bet jeigu temą, kurios ėmėsi „Mūsų siškių“ autorė būtų studijavusi ilgiau negu metus (221 p.), būtų sužinojusi, kad seras Martin Gilbert, žymus Di-

džiosios Britanijos istorikas, aštuonių tomų Winston Churchill biografijos ir aštuonių darbų apie Holokaustą autorius, savo studijoje „Teisuoliai. Neapdėnuoti Holokausto didvyriai“ („The Tightly. The Unsung Heroes of the Holocaust“, 2003), skirtoje gelbėtojams visoje okupuotoje Europoje, nurodo, kad „siekiant išgelbėti vieną žydą reikėjo dešimties ar daugiau žmonių“. („Tie, kurie gelbėjo 1941–1944. Žydų gelbėjimas Lietuvoje, 2012, 6 p.)

Kaip pažymi Genius Procuta, vokiečių okupacijos metais Lietuvoje „buvo gelbėta ir slepiama nuo 2 500 iki 4 000 žydų“. Naudojant M. Gilberto formulę, nesunku apskaičiuoti, kad Lietuvoje žydų gelbėjime dalyvavo mažiausiai 25 tūkstančiai žmonių.

Kraštotyrininkas Eugenijus Bunka, Zuroffo ir Vanagaitės nustebimui, lankantis jiems Plungėje, atskleidžia: „Tie, kurie gelbėjo žydus, irgi galvojo, kad vokiečiai atėjo ir pasiliks. Jie žinojo, kad slėpdami žydus prisiima pareigą visam gyvenimui. Jie turės slėpti tuos žmones savo rūsiuose iki pat mirties. Jie ne tik patys prisiima tą pareigą, bet ir užkrauna ją savo vaikams. Tai ne drąsa. Tai kur kas daugiau“. (231 p.)

„Aš nieko apie tai nesu girdėjęs, – sako Zuroffas. – Niekas man nepasakojo šitų dalykų“. (232 p.)

Suprantama. Vanagaitė negalėjo žinoti.

Lyginant proporcingai pagal bendrą šalies gyventojų skaičių ir jos Pasaulio tautų teisuolių skaičių, Lietuva yra antra valstybė Europoje. Daugiau gelbėtojų buvo tik Olandijoje. Lenkija – trečia. Procuta: „Gal dėl šios priežasties (kaip rašo Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Istorijos tyrimų skyriaus vedėja Dalija Epšteinaitė trečiosios knygos „Gyvybę ir duoną nešančios rankos“ įvade) Holokausto tyrinėtojas iš Didžiosios Britanijos (manau, „Teisuolių“ autorius) laiške klausė: „Ar galite paaiškinti neproporcingai didelio Pasaulio tautų teisuolių skaičiaus Lietuvoje priežastis?“ (Ten pat, 7 p.)

Procuta tvirtina, kad jam 1994 m. vasarą lankantis Žydų muziejuje, Michailas Erenburgas, Tolerancijos centro direktorius, keletą kartų pakartojo: „Lietuvoje žydus gelbėjo ne mažiau kaip 10 tūkst. žmonių.“ Jis tvirtino, kad lietuviai turi pasauliui parodyti, kad „jie faktiškai yra žydų gelbėtojų tauta“. Anot Procutos, „daugelis žydų gelbėjimo tyrinėtojų Amerikoje yra priblokšti, jie neranda atsakymo, kodėl gelbėtojai taip rizikavo keldami pavojų ir savo, ir artimųjų gyvybei. Tačiau atsakymas gana paprastas ir aiškus – gelbėtojai buvo aukštos moralės žmonės, jautrūs pavojuje atsidūrusių kitų žmonių kančioms“. (9 p.)

Kyla paprastas klausimas: kodėl „Mūsų siškių“ autorei jos pačios, pavadinim švelniai, „susipažinimo su tematiką liečiančia literatūra“ spragas reikia dangstyti savo senelių „kaimietišku“, „neišsilavinimu“, „prietarinumu“? Knygos asistentas ir kelionės partneris Zuroffas, pokalbyje su Vanagaitė, kėlė klausimą: „Nuo kada neišsilavinimas ar kvailumas atleidžia nuo atsakomybės?“ (170 p.)

O būtų buvę pravartu susipažinti bent su tuo, kam nereikia pastangų net eiti į biblioteką. Užtenka prieigos prie interneto (<http://kultura.lrytas.lt/13054731391304740593-lemtingi-1941-ieji-holokausto-lietuvoje-prielaidu-klausimu.htm>). Neatrodytų „lietuviškasis antisemitizmas“ taip komplikuotai.

Bet nebuvo, reikia manyti, laiko. Reikėjo rašyti knygą.

Bus daugiau

Po Velykų – svarbus vizitas

Ministras Linas Linkevičius su NATO generalinio sekretoriaus pavaduotoju Alexander URM nuotr.

Atkelta iš 1 psl.

Iškart po švenčių Prezidentė Dalia Grybauskaitė ir užsienio reikalų ministras Linas Linkevičius išvyko į JAV, kur lankysis kovo 29 – balandžio 2 dienomis. Pagrindinis kelionės tikslas – dalyvauti Branduolinio saugumo viršūnių susitikime. Jame, be kita ko, bus keliamas Baltarusijoje statomos Astravo atominės elektrinės saugumo klausimas. Šalies vadovė JAV prezidento Barack Obama kvietimu dalyvaus darbo vakarieneje kartu su kitų šalių ir tarptautinių organizacijų vadovais.

Užsienio reikalų ministras L. Linkevičius JAV susitiks su šios šalies valstybės sekretoriumi John Kerry, Valstybės ir Gynybos departamentų vadovais.

Vizito metu bus surengti dvišaliai ministro susitikimai su JAV valstybės sekretoriaus pavaduotoju Anthony Blinken, JAV valstybės sekretoriaus padėjėja Europos reikalams Vic-

toria Nuland, JAV gynybos departamento vadovybe, Nacionalinio saugumo tarybos Europos reikalų vyresniuoju direktoriumi Charles Kupchan, JAV viceprezidentu Joe Biden patarėja Anna Makanjo bei JAV tarptautinės plėtros agentūros vadove Gayle Smith.

Washington L. Linkevičius taip pat susitiks su nevyriausybių organizacijų vadovybe – JAV Vokietijos Maršalo fondo prezidentė Karen Donfried, Transliuotojų tarybos vadovu John Lansing, Naujojo Amerikos saugumo centro (CNAS) vadove Michel Flournoy. Susitikimų metu bus aptartos aktualios transatlantinės darbotvarkės bei dvišalių Lietuvos ir JAV santykių temos: saugumo situacija regione ir pasaulyje, artėjantis NATO valstybių vadovų susitikimas Varšuvoje, padėtis Ukrainoje, dvišalis Lietuvos ir JAV ekonominis bendradarbiavimas, energetinio ir informacinio saugumo klausimai.

„Draugo“ info

ATLANTIC Express Corp.

SIUNTINIAI Į VISA EUROPOS SĄJUNGA

Ukraina, Baltarusija, Moldova, Rusija

Greičiausi pristatymo terminai

Kiekviena dėžė nemokamai apdrausta \$100

Siūlome automobilių gabenimą į visas pasaulio šalis, automobilių pirkimą iš visų JAV aukcionų, asmens turto perkraustymą

Asmeninės siuntos
708-907-3000

Siuntinių paėmimas iš namų
630-774-2136

Sekite savo siuntas:
AtlanticExpressCorp.com/tracking

Centrinio ofiso adresas
8801 S. 78TH AVE, BRIDGEVIEW, IL 60455

Siuntinių Priėmimo Vietos

Atlantic Express Centrinis Ofisas
8801 S. 78th Ave. Bridgeview, IL 60455
Tel: 708-907-3000

Rūta
6551 South Cass Ave Westmont, IL 60559
Tel: 630-964-7882

Florist Queen
1620 Pethblewood Lane Naperville, IL 60563
Tel: 630-741-4445

Eurus Deli
22 W. 535 Butterfield Rd., Glen Ellyn, IL 60137
Tel: 630-469-4290

Biomed
360 Townline Rd. Mundelein, IL 60060
Tel: 847-566-6676

Always with Flowers (Royal Petal Inc.)
1138 B S. State St., Lemont, IL 60439
Tel: 630-257-0339

Excel Insurance
5150 W. Belmont Ave #4, Chicago, IL 60641
Tel: 773-777-4700

Romanian American Network
6201 W. Howard St. 83 Niles, IL 60714
Tel: 847-897-6710

Granitex
704 N. Larch Ave. Elmhurst, IL 60126
Tel: 630-888-1838

Atlantic Express Chicago
2715 W. 71. St. Chicago, IL 60629
Tel: 773-476-2655

Harvest Fresh
(Vr. Booth) 100 E. Rand Rd. Arlington Hights, IL 60004
Tel: 224-625-0331

Real Exteriors
3740 N. 25th Ave. Suite D Schiller Park, IL 60176
Tel: 847-671-1155

Lithuanian Plaza
9921 S. Roberts Rd., Palos Hills, IL 60465
Tel: 708-599-9866

Galos Caves
6501 W. Irving Park Rd. Chicago, IL 60634
Tel: 773-283-7701

Kunigaikščių Užėja
6312 S. Harlem Ave, Summit, IL 60501
Tel: 708-594-9622

Biomed 2
4548 N. Harlem Ave. Harwood Heights, IL 60706
Tel: 773-656-2430

Kalyva
338 S. Rohlwing Rd. Palatine, IL 60474
Tel: 847-776-7766

Continental USA
2207 W Chicago Ave, Chicago, IL 60622
Tel: 773-489-9770

www.draugas.org/mirties

PAS MUS IR APLINK MUS

■ **JAV LB Lemonto apylinkės Socialinių reikalų skyrius** trečiadienį, kovo 30 d., 1 val. p. p. kviečia visus į PLC Lemonte skaityklą, kur matysite dokumentinį filmą „Atėjo...Sabas“, pasakojantį apie iškiliasią Lietuvos krepšinininką Arvydą Saboną.

■ **Lietuvių Fondas praneša, kad priimamos** paraiškos projektų paramai gauti. Fondas paramą skiria projektams, padedantiems išlaikyti lietuviškąjį paveldą ir tradicijas, giliau pažinti savąją kultūrą, jos reiškinį įvairovę, skatinantiems etninės kultūros paveldo išsaugojimą bei gyvosios tradicijos tęstinumą, ugdantiems brandžios tautinės savimonės asmenybę. Lietuvių Fondas remia šias sritis: švietimą, kultūrą, lietuvių išeivijos bendruomenes, jaunimą. Elektroninę paraišką rasite LF tinklalapyje www.lietuvifondas.org (LT/skiltyje „Parama“). Atkreipiame paraiškų teikėjų dėmesį, kad šiemet paraiškos priimamos iki balandžio 1 d.

■ **Lietuvos Respublikos generalinis kon-**

sulatas New Yorke (420 Fifth Avenue 3rd Floor New York, NY 10018) trečiadienį, balandžio 6 d. 6:30 val. v. kviečia į Dariaus Laumenio parodos atidarymą. Išankstinė registracija el. paštu: ny.renginiai@urm.lt.

■ **A. Kazickienės lithuanistinės mokyklos** alumnai balandžio 9 d. 7 val. v. kviečia į antrąjį jaunimo organizuojamą gerumo vakarą „Krepšinio galia“! Renginyje dalyvaus NBA krepšinininkas Jonas Valančiūnas. Vakarą vyks 573 Roanoke Ave, Riverhead, NY 11901. Visos lėšos, surinktos vakaro metu, bus skirtos „Krepšinio galia“ programos vaikams!

■ **Korp!Giedra, pasižymėjusi kultūriniais** renginiais, sekmadienį, balandžio 17 d., 12:45 val. p. p. PLC didžiojoje salėje ruošia rašytojo Antano Vaičiulaičio minėjimą. Bus skaitomos ir vaidinamos ištraukos iš rašytojo kūrinų, jas priderintomis dainomis palydės solistai Nijolė Penikaitė ir Martynas Matutis.

STEBUKLAS!

Popiežius Pranciškus Brighton Parko Švč. Mergelės Marijos Nekalto Prasidėjimo parapijos bažnyčią paskelbė Dievo Gailestingumo metų šventove. Šventų Gailestingumo metų durys bus simboliškai atidarytos vyskupo Alberto Rojas Dievo Gailestingumo sekmadienį (antrąjį Velykų sekmadienį), balandžio 3 d., 10 val. r. Šv. Mišios bus aukojamos trimis kalbomis – lietuviškai, angliškai ir ispaniškai. Pasirinktas įprastinis lietuviškų šv. Mišių laikas, kad visi parapijiečiai ir lietuvių bendruomenės iš kitų Čikagos ir apylinkių kuo gausiau galėtų dalyvauti. Bažnyčios adresas: 2745 W. 44th Street, Chicago, IL.

MAMOS DIENĄ SUTIKITE SPALVINGAI!

Gegužės 8 d., sekmadienį, 1 val. p. p. Šaulių namuose (2417 W. 43rd St., Chicago, IL 60632) įvyks susitikimas su rašytoja Gabriele Dimaite Tymarskis. Ji pristatys savo eilėraščių knygą „Svetimas miestas“. Gitara gros Paul Strolia. Renginio metu bus galima pasigrožėti ir įsigyti Ramutės veltų skraisčių, Agnės stiklo papuošalų, Virginijos šakočių, knygų vaikams ir paaugliams. Veiks virtuvė ir baras. Pasiteirauti tel. 773-875-4531 (Rasa).

Lietuvių Fondo metinis narių suvažiavimas Pasaulio lietuvių centre 2015 m. gegužės 2 d. Tauro Bubliko nuotr.

Maloniai kviečiame į Lietuvos Fondo metinį suvažiavimą, kuris vyks gegužės 7 d. Pasaulio lietuvių centre. Suvažiavimo pradžia – 10 val. r. Registracija prasidės 8 val. r. Daugiau informacijos rasite tinklalapyje www.lietuvifondas.org.

ATVELYKIO vaisės

PLC pokylių salėje
14911 127th Street
Lemont, IL 60439

balandžio 3 d. 12:30
(po 11 val. Mišių)

Stalus galima rezervuoti misijos raštinėje arba paskambinus 630 257-5613
\$20 suaugusiems, \$10 vaikams

Palaimintojo
J. Matulaičio
Misija

Renata Sujeta

Irenos Sujetos nuotr.

Kiaušinis yra naujo gyvenimo simbolis. Prieš Velykas mes marginame kiaušinius dažais ir vašku. Pakaitiname vašką, pavilgome adatėlių galvutes ir brėžiame ant kiaušinio. Taip kartojame daug kartų tol, kol kiaušinį užpildome saulutėmis ar kitomis figūromis. Vašku išpieštą kiaušinį dedame į dažus. Po penkių minučių išimame margučius iš dažų ir nušluostome. Galima margučius puošti taškeliais, saulute, lapais, gėlytėmis, žvaigždutėmis ar šauktuko ženklų.

Man labiausiai patinka mano mamos margutis. Jis yra oranžinis su saulute ir žaliais lapeliais.

Renata Sujeta,
Lietuvių mokyklos Vašingtone
3 klasės mokinė